

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Ḥamishah shiṭot

Nachmanides, Moses

Zultsbakh, 1762

VD18 15256944

ררוב הז קרפ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10835

חרושי סנהדרין להר"ן ז"ל פרק זה בורר

ט

הר"ן ז"ל ע"א מתניתין זה בורר וכו' . כבר כתבנו כד"ס
והלך דבר מנה למילתיה קמייא לפרושי דיני ממונות דריס מכלית
וה"ק הא דאמר בפ"ק דיני ממונות בשלשה כוונת זה בורר לו אחד וכו'
וה"ל ולמה נרדף ברירה כלל והא אוכתנא בפ"ק ששלשה הדיוטות כוונת
אע"פ דלא קבלום עליהם פעלי דינין ואל"ל אם היו שלשה מומחין דאפי'
בחיור מומחה אחרינן בירושלמי מומחה שכפו ודן דינו דין . וז"ל דהא
כתבין לעיל דכי כויפי' שלשה הדיוטות או יחד מומחה היינו דוקא
כשנכתב משרב על עיקר הדיוטות לא סלקא דהא איכא אוקמת דמוקמת
שיעשה עמו דין אלל שאינו רונה שיחא פלוני דין אלל פלוני בייחוד ליה
בהא . ומ"ה פנינא במתני' וכל"ל וכל"ל . והאי דוכא דבריהם ל"ש
בהדאית והלואות ל"ש כגולות וחבלות ואף ע"ג דלפוס הא אוקמתא
דמוקמת לה בערכאות שבסוריא דוקא בהדאית והלואות כגולות וחבלות
לא מתכתיבן אפילו במומחין : גבורא . מאי זה בורר לו אחד וזה בורר
לו אחד . פי' רש"י ז"ל דקס"ד דמתני' הכי קתני זה בורר לו ב"ד אחד
היינו שלשה זה בורר לו גמ"ג אחרים והם ששה . ופנינא והם המלוה
והלוה או הטוען והנטען בוררין ליה עוד ב"ד אחד של שלשה כמנא שבין
כולן הן תשעה . ורבנן פליגי עליה דר"מ ואחריי' אין קושטא קאמרת
דזה בורר לו ב"ד אחד זה בורר לו ב"ד אחד והן ששה . שאין ברירה
הב"ד השלישי מהטוען או הנטען או מהמלוה והלוה . אלל שהשני ב"ד
הראשונים יבררו ליה הב"ד השלישי . ומ"ה קא מתה מאי קאמר והלא
די לנו בכ"ד של שלשה כדקתני דיני ממונות בשלשה . ומתריטין דה"ק
לא תימא שיהיו התשעה כולן ב"ד אחד . אלל אם התובע או הנתבע
בורר לו ב"ד אחד של שלשה יכול חבירו הנתבע או התובע לפסול הב"ד
הוא שכירו ושיאמר שלא ידון בפניהם אלל בכ"ד אחד שהם פלוני
ופלוני ושטענת שניהם טענה בכל א' יכול לפסול הב"ד שכיר חבירו
ואין שום פקקה למחלוקת זו עד שיסכימו שניהם ז"ל התובע והנתבע
בברירה השלשה וזהו שאמרו ושניהם בוררין להם עוד אחד . ודין הוא
דהוה לן ליתני הכי דיני ממונות בשלשה שביררין ליה הבעלי דינין .
אל דאחא לאשמועינן דמתוך זה המחלוקת שחולקין מיהיה דין שומעין
להם . אלל אם היה א' מהם משרב בעיק דינין אין שומעין לו וכדפריש' .
במתני' . ורבנן פליגי עליה דר"מ וסביר דשני הכמות שביררו ליה
הבעלי דינין יבררו הדיוטין . ומ"ה פריכין לקמן בחר דפסלי להו זכרו
לגיבי דינא אחרינא . וזה דרך רש"י ז"ל . והקשו עליו דמי שקרא
קס"ד דזה בורר לו ב"ד זה בורר לו ב"ד קאמר אלל דמייירי בדלל פסלו
להו . כ"כ מתריטין ה"ק זה בורר לו ב"ד אחד זה בורר לו ב"ד אחד
עיקר חידושיה הוא דמייירי בדפסלי להו זא"ה הוה ליה בגמרא לפרושי
עיקר חידושיה . ועוד כי מקשיבין לקמן ואי ס"ד כדאמרינן ב"ד בחר
דפסלי להו וכו' לא הוה ליה לחדכורי ב"ד דכ"ע מודו דמתני' בכ"ד מייירי
ולא היו ליה למימר . אלל הכי ואס"ד דפסלי להו בחר דפסלי אולוי
וכרורו וכו' ועוד דאי הוי פ"ד מעיקרא דזה בורר לו אחד ר"ל ב"ד אחד
והכל"ל ר"ל ב"ד אחד על כרחין לא הוה ליה למקשה למיסק אדעתיה
שיהיו כל התשעה כולן או שכאפי' אומר ב"ד אחד הכוונה במאמר היה
שיגמור דינין על פיהם וכשבורר חבירו ב"ד אחד הכוונה דכרוי שיגמר
הדין ע"פ אלו הב"ד האחרים וא"כ הוי מוכן מכוונת אלו התאמרים
שהשני כשבורר ב"ד אחד לא בירר לתוספות מנין הדיוטין אלל למחלוקת
שפוסל הב"ד שכיר חבירו . לפיכך פירשו דהמקשה סבר ליה דזה בורר
זכ"ל אחד מן השלשה קאמר ומ"ה קא מקשה מאי קאמר אי דפסלו להו
זכ"ל פוסל דיינו של חבירי וזה דיינו של חבירו . א"כ הכי דין להו וכן
גמי קשיא בחר דפסלי להו הכי בררו להו כ"כ אחרינא כדמתני' לקמן .
ואי בדלל פסלי להו אלל שיהיו כל השלשה יושעין דין הניחא לרבנן
דאחרי דשני הדיוטין בוררין ליה פלגיש מ"ה כשזה בורר לו אחד וכל"ל
במתק' המחלוקת אבל לר"מ שמתוך דעת בעלי דינין עדיין לא נסתלק'
המחלוקת דאע"פ דבורר ליה שנים עדיין יש להם לחסכים בניהם . מי
יהיה השלישי וא"כ מה הועילו בברירה וכל"ל וכל"ל יבררו שניהם
ששנים או האחד בהשמת חבירו והיינו פירכא דפריכין לקמן מאי שנא
דבעדי הכי . ומתריטין דה"ק אם זה בורר לו ב"ד אחד של שלשה ובא
חבירו וברר לו ב"ד אחד של שלשה הרי גלה דעתו . שהא פוסל הב"ד
הראשונים ומ"ה לא אינטרין תלמודא לפרושי דמייירי בדפסלי להו דין
שזה בורר לו ב"ד א' כוונתו יהיה סקן ויגמור דינין ושכירו כשבורר לו ב"ד
אחד פסל הב"ד הראשונים וכדכתיבנא לעיל הילכך אין מקשה למחלוקת
זו עוד שיבררו התובע והנתבע ב"ד אחד קושטא משניהם והיינו דקאמר

במתניתין ושלשה בוררין להם עוד אחד וכמו שפירשנו לפי רש"י ז"ל
לעיל : ואפילו לזה מני מעבד והאמר ר' אליעזר ל"ס וכו' . פי'
השתא דאמרת דזה בורר לו אחד ב"ד אחד קאמר קס"ד שבכרירה של
שניהם אינה בעיר אחת שכן הסתם אין דרך להיות שני בני דינין בעיר
אחת וא"כ בשום בירר לו ב"ד אחד וזה בירר לו ב"ד אחד הא"כ בירר
שבעירו והאחר בירר ב"ד שבעיר אחרת וא"כ שמע דאע"פ דלזה בירר
ב"ד של עיר אחרת ומלוה ב"ד שבעירו עדיין שומעין ללוה ואין מבטלין
ברירתו לגבי ביררת מלו' ואמאי לא והא א"ר אלעזר לא שגא דויכיל לית'
ליה לך לביית הוועד דוקא מלוה אלל לזה כוונתו אותו ודן בעירו שאינו
בדין שוינא מנה על מנס . וסובר הרמב"ן ז"ל דה"ל דאם התלוה אחר
לך למקום ב"ד חכמים גדולים יותר מכ"ד שבעירו . דשומעין לו אע"פ
דלייתיה בית הוועד ומ"ה פריך שפיר דאע"פ דלזה בירר ב"ד של עיר
אחרת שומעין לו אע"פ דלייתיה בית הוועד ואמאי האמר ר"א וכו' . ויש
מי שסובר דהא דר"מ דוקא היכא דקאמ' לביית הוועד אלל אם אחר מלוה
לך לב"ד של עיר אחרת אע"פ דהוי גדול מכ"ד מבי' אין שומעין לו
וכן דעת ה"ר דוד תלמידי . והכיל הרמב"ן ז"ל רמי' לדבריו מן הירושלמי
דגריסינן התם א"ר אלעזר זה אחר בטבריא . וזה אחר כנפורי שומעין לזה
שאומר בטבריא . א"ר א' דהא דאמר ר"א זה אומר בטבריא וזה אומר
כנפורי כגון דאינון יתבין בחלל משכנה מיבא ולכא תשעה מילין . ומיבא
ולכא תשעה מילין זה אומר בטבריא וזה אומר כנפורי שומעין לזה שאומר
בטבריא כלומר לפי שהיו גדול ממאורו שכנפורי . כדמוכח לקמן בסוף
פירקין . וגריסינן מן התם א"ר יוסא ואפ' ש"מ תרמי בר גס הוה ליה דין
בטבריא זה אומר בב"ד הגדול וזה אומר בב"ד קטן שומעין לזה שאומר
בב"ד הגדול . ע"כ . פי' כיון שאמר מלוה כיון שאמר לזה . הרי נכתב
מכאן שלעולם האלכין אחר הגדול שבאותה העיר או אפילו הוא בעיר
אחרת כדברי הרמב"ן ז"ל . ופלוגתא דבעלי דינין דזכ"ל וכל"ל דוקא
כשזה בורר ערכי וזה ערכי או זה מומחה זה מומחה והן שנין זה מומחה
זה חכם (והא אפילו בעיר אחרת) שומעין למלוה (זה ב"ד קטן זה דעת
הרמב"ן ז"ל . וה"ר דוד דחה דחייט רבו ואמר שעל זה אחרת שם שכופין
אותו ללכת לטבריא לפי ששם היה בית הוועד והם ב"ד הגדול בימי
האחרונים משער גלות שגלתה סנהדרי וכדאמרינן בפ"ק זוג בא חרקה
דחייגו טבריא וכדאמרינן בסוף פירקין דאיחאבו וירחיש פנינו בטבריא
אלל למקום אחר לא . וכשב עוד דהא דאמרינן בירושלמי מכא ולכא
תשעה מילין וכו' הוא מפני שלא חלקו בירושלמי כיון לזה למלוה דאמרינן
שומעין לזה שאמר אלל לפוס גמריין לא הוי הכי . ואינו מחזור דלית לון
לשווייה פלוגתא בין גמריין לגמרא ירושלמית היכא דאפשר לקיים את
שניהם . ומתריטין כדאמר ר' יוחנן בערכאות שבסוריא שבו ה"כ וכו'
כלוונת מתני' דקתני ושינין בוררין לו עוד אחד דמתמע שאין כח המלוה
דקנות ואינם שבורר לזה היינו דוקא בערכאות שבסוריא שהם יושבי
קדנות ואינם ראויים לדון לפי שאין בקיאים אלל שהמחוס עליהם בני
העיר ולפיכך כשהמלוה אומר כגון כולוה אומר לך למקום הוועד או
לב"ד מומחין אע"פ שהם חוץ לעיר שומעין לו . הא אלו היה בעיר ב"ד
מומחין כלומר בקיין בדינין אע"פ שאין שומעין ומלוה אחר לך לביית
הוועד שומעין למלוה דעבד לזה לאיש מלוה הא אלו אחר לזה אין שומעין
לו כיון דאינא בעיר מומחין משום דבדין הוא שיפרע לזה את חובו .
ועוד דאינו דין שוינא המלוה מנה על מנה שהלוה המלוה .

רב פפא

אמר אפילו תימא מומחין וכו' . פי' לא תפטרך
לאוקומה בערכאות דאפילו אם יש מומחין בעיר
ומלוה בירר ב"ד מומחין שבעירו עדיין יכול קלוה למלוה על הכרירה
היא ולומר שאינו רונה במומחין הסם אלל במומחין אחרים שבעיר
היא . וכו' והכי אפשר שיהיו שני דינין בעיר אחת הא מן הסתם
אין משתמשין שני מלכים פתח אחד משכנת לה כגון כי דוכא דרב הונא
ורב חסדא שהרי היו בעיר אחת . ואל"ל ולדברי הרמב"ן ז"ל שלעולם
יש בעיר המומחה היותר הוא וזהו כדבריהם והאי רב הונא מומחה היה
יותר מרב חסדא דרביה הוה וכדאיתא בפ' הדר (דף ס"ג ע"ב) וא"כ מי
שכיר ר' הונא היה ראוי שיובע בכרירתו . נ"ל דלא רב הונא ורב
חסדא הוה שריין יחד בעיר אחת . אלל תלמידי רב הונא ורב חסדא והיינו
דאמרינן כי דינא דרב הונא ורב חסדא כלומר תלמידיהם והתלמידיהם
אפשר שיהיו כגון שוין בחכמה . והכי אמרינן התם א"ר יוסא אפי' ביטשא
בכותחא בעי מיני' דרב חסדא ולא אורי בשני דרב הונא . (ת"מ פ"ג ע"ב)
אחת) היה יושב ב"ד קבוע בתלמידיהם מייירי כנ"ל . אלל ה"ר דוד ז"ל
סובר שאע"פ שרב הונא היה גדול מרב חסדא דרביה הוה אפי' כיון
ששניהם הם מומחין שיהיו ודעין דין מורה לפיכך לזה יכול לכתב ולומר
אני

הרושי סנהדרין להר"ן ז"ל פרק זה בורר

אינו רוצה בזה אלא בזה והוא טענה טענה היא דמלי לזה למימר למלוה

מאי קא מטרחמל לך כיון ששנייה בעיר אחת ויודעין דין תורה :

ואם כדקאמרינן כ"ד בתלפסילי אזלי וכדרי . פי' ומאי

טעמא דרבנן דאמרי דשמי הבתי דינין בוררין לכן כ"ד

שלישי ואמאי בררי אי איפסילו להו . ועוד מאי זכ"ל דודאי משמע דיין

אחד וכדכתיבנה לעיל . וה"ה נמי דהוא מלי לאקשוי מלישגא דמתני

דקתני ושני הדיינין בוררין להם אחד דמשמע שני אנשים ולא שני בתי

דיינין . ולפני מלי דקאמרינן שני בתי דיינין הוא להו למיתני . ועוד

מקא הכא מסיפא דקתני זה פוסל דיינין של זה וזה פוסל דיינין של זה זה

לשו למיקשי דאי רישא מירי בדפסלי לבתי דיינין למה לי לר"ה לאהדורי

בלימיר זה פוסל דיינין של זה וכו' הא מנא ליה רישא ותו רבנן הכי מני

אחרי בזמן שכתבי ראייה עליהם יוכל לפסול דהא אינהו מודו כרישא

דהנהו תרי בתי דיינין לא דיינין להו דהא קאמרי' ושני דיינין בוררין לכן

עוד אחד . ולי גרסא דאין זו קושיא דפסול דרישא ליתיה אלא שאינו

רוצה לדון לפניו ופסול דסיפא היינו שפסולו לומר שאינו ראוי להעיד

וכדאוקומא כבאין הוא ואחר לפסולו הלכך לא מני למיקשי סך קושיא .

לא דמיקשי קמיתא איכא למימר דעדיפא מינייהו אקשי ליה . ומסקינן

דכי קאמר דלא מירי בדפסלי להו אלא זה בורר לו דיין אחד זה בורר

לו דיין א' זכ"ל שני הכעלי דינין בוררין לכן השלישי ולרבנן שני הדיינין

יבררו השלישי . וכו' מלי שאל דעבדי הכי כיון דר"ה כפי הסכמת

שניהם ברירת השלישי שהוא העיקר כך היה אפשר שיבררו לו האחד כל

השלישי וידעה לו השני ברירתו בדפסולו לרבנן גרסא דזה בורר את שלו וזה

בורר את שלו כסתלקה המחלוקת בין הכעלי דינין שהדיינין עלמן יבררו

הג' אלא לר"ה מ"ס דעבדי הכי . ומתחן מתוך שזה בורר לו דיין א' זה

בורר דיין א' יונה הדין לאמתו . פי' שאם האחד יברר כל הג' דיינין

אע"פ שיסכי' חבירו א"כ אפשר שיה' דעת הדיינין טובה אחריו בשביל

שבכנס שני דברים לדינו . או אפשר שחבירו בעל דינו אע"פ שהסכים

א"כ ככרירתם היה מפני הכוונת שלא רצה לפסול אבל מ"ה יחסבו

בעלמא שזה שני דברים יהיה לו קצת הטייה שיהפכו בזכותו יותר מכוונתו

לפיכך מחלוקת הכבוד הזה ביניהם שמתוך שזה יברור א' וזה א' יהיה הדין

שקול שאם יהיה דעת האחד טובה אחר התובע יהיה דעת הדיין האחד

בוטה אחר התבע ואלא הדין לאמתו בלא הטייה אבל אין לומר שיהיה

הדיין האחר שני דברים לו מהפך בזכותו יותר מכוונת חבירו לפי ששניהם

ריבין לעמוד בישר לשניהם או אפשר לומר שהדברים כמשמעם שזה

שני דברים התובע והפך כל זכותו ככל במה שאפשר וזה שני דברים התבע

כל זכותו שכול לתבעו ולהתנו ביניהם וכל אחד ואחד יודה לחבירו האמת

בי הלינה להם לכסות זכות חבירו אם גרסא אמת לפי דעתו ואחר זה

הוכיחו האמת שכל אחד יודה האמת לחבירו ואלא הדין לאמתו ושאל

האחד יתקע עלמו בסברתו ובה השלישי ויכריע ביניהם :

ולענין פסק הרכה

לפי שטת הרמב"ן ז"ל ק"ל ברבנן

דשני הדיינין בוררין לכן השלישי

וכן גרסא דעת הרי"ף ז"ל דבפסקת וחכמים אומרים כהנה לאה דרב

יהודה דאין העדים חותמין על השטר א"כ יודעין מי חותם עמהם

ומשמע דרבנן כר' יהודה קיימי והלכתא כרבי יהודה . ועוד דרבנן ור"מ

חדר הכריזו הכריזו וק"ל נמי שנים שנתעלמו בדין שזה אומר

בדון כאלו זה אומר לך לבית הוועד בופין אמתו והולך לבית הוועד ודוקא

דמלוה אומר לך לבית הוועד אבל הלוה לא משום דעבד ליה לאיש מלוה

ולא דוקא בית הוועד דה"ל לכל כ"ד גדולים מהכ"ד שדונו אותם יוכל

המלוה לומר לך לבית הוועד . וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' תש'

פסדריין . או לב"ד היותם בקיאים וכדמניא לקמן לך דק תרדוף הלך

אחר כ"ד יפה אחר ר"ה ללוד אחר ריב"ז לברור חיל אחר ר' מתאי בן

הרש לרומי אחר ר' יהודה לגניבין והכי בחולה אחר קיימי אמת לאו

דוקא לבית הוועד . ומסתברא דבשאר תובע ותבע כגון גזל וגבול

גזול ונחבל מוק ונוק אם האחד טוען ללכת לבית הוועד אפילו גזל

ומיין וחובל שומעין לדבריו דודאי מאן דקא בעי כ"ד מוחמין דינא קא

בעי דהא דקא מעבידין ללוה אי אחר לעלות לבית הוועד היינו טעמא

המשום דעבד ליה לאיש מלוה הא לאו הכי טעמיה טעמיה . אבל

הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מה' סנהדרין דבולוה תופעין דביניהו כמלוי

ובולוה תפעינן דייניהו כלויין . ואיכא דדייקו איפכא ואמרי דדוקא

מלוה יכול להעלות הלוה לב"ד הגדול משום עבד ליה לאיש מלוה אבל

שאר התובעין כגון מוק ונוק חובל ונחבל גזול וגבול אין א' מהן יכול

להעלות חבירו לבית הוועד . ולא מחזור . ומסתברא כמי דלע"ג דסבך

אוקמתות אידתו מ"מ דמי דכפוקו מינייהו קושטא אינון הילכך נקטינן

היכא דבתי דינין שבעיר כולוה ערכאות נינהו ואינן בקיאים בדין תורה

אפילו ליה מני למימר לך לבית הוועד או למקום מוחמין וכו' למעל'

וק"ל כמי דהיכא דאיכא תרי כ"ד בעיר אפילו מוחמין מני למימר לכו

לא טחלו לי בהאי אלא בהאי כל קיפא דקון שוין . אבל אם א' גדול מקבירין

מאן דבירר החכם הגדול ברירתו ברירה . וכן נמי אם במקום המלוה

ולוה אין צו כ"ד ולא ערכאות ויש שני חכמים מן פרסה האחד מומחה

יותר מחבירו וכירר האחד המומחה ברירתו ברירה ואפילו בירר הלוה .

ואם המומחה הגדול יותר רחוק מהכנס אחר שלישי מומחה כמובן בהא

אזלינן כתר מלוה דלי מלוה בירר החכם הגדול הדין עמו ואם הלו' בירר

החכם הגדול אין ברירתו ברירה כיון שזה הקרוב בקי בדין מורה אע"פ

שאין חכם כמובן . זו היא שיטת הרמב"ן ז"ל . אבל לר' דוד ז"ל שיטה

אחרת שהוא סובר דהא דמלי בייק מלוה ללוה ללכת לב"ד אחר דוקא לבית

הוועד והם הסנהדרין היותר גדולים שבישראל הא לב"ד אחרים לא אלא

אם היה חכם או חכמים ויותר מוחמין מהסנהדרין כמו רבי עקיבא

דאמרינן בהרואה שלא הניח כמותו בדרך דכתיב ה'ג מירי בריות' דנבך

לך דק תרדוף הלך אחר כ"ד יפה . ומאי דקא מקשי' בגמ' ואפילו לזה מני

מעבב פ"ט דואי דינא הוא דכל מאן דמלי בייק בית הוועד בין טוען בין טען

בין לזה בין מלוה דינא קא בעי אי לאו משום דתקון רבנן שלישי בדין

שיוניא מלוה מנה על מנה . וא"כ מלי קא מקשה מדר"א דהסם טעמא

דאינו בדין שיוניא מנה על מנה אבל הכא דזכ"ל א"כ לכולה סוגיא

כוחו של מלוה דדבר שום הוא לברור בית הוועד ואפ"ה כשביירו לזה

מייפין כוחו של מלוה לדון כאלו כשבורר מלוה הולכין סס ה"ל נימא

דכשבורר לו המלוה כ"ד אחר ולוה בירר לו כ"ד אחר וברירה זו שוה היא

נימא שמשמע למלוה ולא ללוה . ותירן לו דבערכאות שבסוריא שקנו

גזול כלומר דאין ה"כ שאם היו שניהן מוחמין כלומר הדיינות היודעים

דין תורה אם בירר המלוה א' מהם שאינו יכול הלוה לדחות אלא האחר

כיון דכל אחד יודע דין תורה אבל השתא דערבאות נינהו אינן בקיאים

בדין תורה אם בירר המלוה ערכאות יוכל הלוה לדחותו אלא ערכאי אחד

כיון ששניהם בעיר אחת וטעמיה טעמיה . ע"ש בביבא דברירי .

וכן אם בירר מלוה ערכאי לזה מוחמין ר' ז"ל בקיאים בדין תורה ידעה מלוה

אלל ליה שראוי הוא שיא' כח למוחמין על ההדיינות . אלא שאם חזר

המלוה ויברר מוחמין אחרים בהא משמענו מקומה עומדת דקאמר

ומיטין בוררין לכן עוד אחד כלומר שיסכימו שניהם . וכבר כתבנו דכל

מומחין הגבורים בהלכה זו רוצה לומר ההדיינות היודעים דין תורה אבל

אם בירר לו א' מהם יחיד מוחמין דגמיר וסביר שיזין יחידו כדאמרינן

בפ"ק אפ"ה לא כל הימניה שיריחו את חבירו לדון לפניו אלא חבירו

יברור לו יחיד מוחמין אחר ושניהם בוררין להם עוד אחר דאין כח ביחיד

מומחה לדון יחיד היכא דשום בורר לו א' זכ"ל בבתני' . וזהו תרפ"ב פסא

לאיפלוני ולומר דאפילו בורר מוחמין ר' ז"ל הדיינות מני ליה ללכת

ולומר אי רוב מוחמין אחרים דאע"ג דבדבר שום כי היא דבית הוועד

מייפין כחו של מלוה הסם טעמיה הוא דכיון דאיכא פסידא לחד והיא

לעלות לבית הוועד כדון הוא שיפסיד לזה . וכן נמי היא דכותבין סובר

שש חשפספס לאחד מהם מטיילין חשפספס ללוה ולא על המלוה

אלא במקום שחלוקתם אינה בדבר של ממש ולא דבר הסוה ממון ככה"ג

פ"ל לר"ם דלא אמרינן עבד ליה לאיש מלוה אחר שאין מניע שום הפסד

למלוה כבירירה זו . והא דאמרינן כגון כי דינא דר"ה ר"ה לומר והיכי

אפשר דהוה שני בתי דינין בעיר אחת . ומתיר כגון כ"ד דרב הונא

וב' וכמו שפירשתי למעלה פירם : גביא עבדי שנייה זו

שבעיר אחת או במקום הסוה לשניהם אף כשהמלוה בורר מוחמין אין

הלוה שומע לו שיברור לעלמו עד שיפסימו שניהם . אבל לביד אחרת

אין המלוה רשאי להטיל ללוה אלא לילך לבית הוועד סהם סוף הוראה

אלא לחכמים אחרים אע"פ שהם גדולים מאלו לא שלפנין יודעת הדין

אין הפרש בין מוחמין כל רבני לתי סהוא מוחמין יותר ואף כשהם בעיר

אחת המוחמין והיותר מוחמין שוין כביררתם ואינם יכולין לברור אלא

בהסכמת שניהם . אלא"כ היה כ"ד מוחמין שבורר כי היא בריותא

לדק דק תרדוף הלך אחר כ"ד יפה וכו' וכדכתיבנה לעיל . ואם בירר

האחד ערכאו והא' מוחמין והם בעיר אחת שומעין לתי בעיר' המוחמין

ואפילו לזה . זו היא שיטתו ז"ל : א"ר יהודה אין העדי מוחמין

א"כ יודעין מי חותם עמהם . והא' והא' אמרינן בניטין עירי הגט אין

חותמין זה בלא זה דמשמע הא עירי שאר שטרות חותמין . י"ל עירי גט

אין חותמין אלא זה בפני זה ומתם אבל עירי שאר שטרות אין רביינן

לחותם זה בפני זה אלא שטרך שיהיו יודעים מי חותם עמהם משום

קצות הדעת . והא' והא' אמרינן הסם דעד כותי פסול בשאר שטרות

משום דחיישינן רווחא שביק למאן דקשיט מיני' וזהו כותי חותם ובניטין

לא חיישינן הכי משום דעירי גט אין חותמין לא זה בפני זה ואי לאו כותי

חבר לא הוה מחמיה ליה מקמיה ויזין שטרות העדים לידע מי חותם

עמהם אפי' בשאר שטרות נמי לתפסר כותי דלי לאו דחבר סוה לא חותם

ליה מקמיה שהרי יודע מי חותם עמו . ואיכא למימר הואיל ואין טורך

שיחותם בפניו מתם חוששין שמה שבו העד שיחותם עמו פלגי' ויגדון

דקבר וכו' זה הכותי וחתם במקומו . א"ג הואיל ובשאר שטרות אין לריך

שידעו

מאן דבירר החכם הגדול ברירתו ברירה . וכן נמי אם במקום המלוה

חדושי סנהדרין להר"ן ז"ל פרק זה בורר

אז לאו הא דרב דמי ה"א דבי אמר ר' מאיר באבא ואבך שהוא יכול לחזור בו דוקא דקבלי עליה כתי' והוא מענה אותו שתי מעלות אחת שהוא מסול ואינו ראו כלל לדון ולא להעיד והשנית שהוא קבלו כשנים ובכחאי גוונא כיון דמילתא יתירתא חזר ויכול לחזור בו אבל אם קבל עליו אבא ואבך כחד כשר בלחוד דלא עלייה אלא חדא מעלה ה"א דלא יוכל לחזור קמשתע לן רב דמי דאפילו בכחאי גוונא יכול לחזור . ואם תאמר והא שלשה רועי בקר שהוא מתאמן שלשה פסולין בשלשה כשרים ולא עלה אותם אלא ממחלה ופילו הכי יכול לחזור ואם כן מאי חדות לך רב דמי . איבא למימר כיון שהוא מקבל שלשה פסולין בזה אחר זה בשלש מעלות דמי ומשום הכי אינטרך רב דמי דאפילו בחדא יכול לחזור :

משום דאבא ואבך

חזו לעלמא . ואם תאמר קוואלעלמא ואפילו הכי אמרי רבנן דלא מני סדר ביה . איבא למימר שלשה רועי בקר לא פסולי כולי האי אלא משום דלא נמירי וכפסולת דחזו לעלמא דמי :

אמר ר' אליעזר

בבא הוא ואחר לפסלו . פירש רש"י ז"ל דלא קאי אלא אעדים ופסול דיינין מיירי בערכאות שבסוריא באוקמתים דרבי יוחנן . ואין לפרש דאפסול דיינין נמי קאי כי היכי דלא נלטרך לאוקומה תמני' דבערבא' שבסוריא דאם כן תרמי בבא הוא ואחר לפסלו למה לי בפסול העדים ופסול דיינין כי היכי דקשיא לן בהימניה עלי כתי' תרמי למי לי :

הכי גרסת רש"י ז"ל

רבי מאיר סבר אין נריך לברר ורבנן סברי נריך לברר . והכי פירש כגון שאמר הבעל דין שיברר תביעתו בשני כתי עדים והביאן לבית דין וכל הנכבש שבגברו לפסול אחת מן הכתות . רבי מאיר סבר שהוא נאמן לפסול בכת הדין שאינו נוגע בעדות שחרי יתברר הדבר בכת האחרת . ורבנן סברי נריך לברר ולפיכך אינו נאמן לפסולן שאף ע"פ שיש לו שני כתי עדים מכל מקום נריך שתייהו כשירות ולפיכך כשהוא פוסל כת האחת היו נוגע בעדות ואף על גב דאחרתן בסומך לימא כפוגתא דר' ורבנן שמתעין כן גמליאל קאמפלגי ואמרין כפרק גט שפט (ד' תו) דעד כאן לא קאמר רבי אלא שהוא נריך לברר לא שיהיה נריך לעדות שתי הכתות תרינחא דמילתא הכי היא . נריך לברר דבריו שיביא לפני בית דין שתי כתות העדים כדי שגבר מהם אם הוא אומר אחת אבל אם לא הביאם לא עשה ולא כלום וכן אם הביא עדים פסולים לא עשה ולא כלום שעדים פסולים אינם נקראים עדים אבל אם הביא את העדים ואומרם שאינן זוכרים את העדות דין שאינו נריך לעדות כיון שיש עדים אחרים כשרים . וכן כשיבא לדון בשטר ובחוקה נריך הוא להביא את השטר כדי שיברר דבריו ואם בלא ואמר אחד שטרו לא עשה ולא כלום וכן אם הביא את השטר והיו עדים פסולין חתומין בו או שיש העדים כאן ולא היו מקיימים אותו כמו כן לא עשה ולא כלום אבל אם הביא את השטר לפני בית דין והעדים אינם בעיר אף על פי שאינו מוליא מי שיקיים השטר דין והרי בירר דבריו דמן הסתם אינו בחקות עוויף ואף על פי שעדות השטר אינו מועיל כיון שלא נתקיים מכל מקום הרי בירר דבריו שהביא את השטר בפנינו . ואיבא דגרסי רבי מאיר סבר נריך לברר ורבנן סברי אין נריך לברר והכי פירושו כגון שאמר בעל דין שיברר הדבר בשני כתי עדים והביא הכת האחת ובא חבירו לפסולן רבי מאיר סבר נאמן לפסולן שאינו נוגע בעדות שחרי בין כך ובין כך . נריך הוא לברר דבריו ולהביא הכת האחרת ורבנן סברי אין נריך לברר ולפיכך הוא נוגע בעדותו כפסולתו לו את הראשונים כי שמתא לא יביא עדים אחרים ולפי פירש זה כשאמר שיביא שתי כתי עדים אם הביא שתי כתות אף על פי שהאחת פסולה דיו בכך ומ"ה קאמר ר' מאיר דנאמן לפסול הכת הראשונה שאינו נוגע בעדות שיתקיים עדותו בכת השנייה . וזה הפירוש אינו כגון דודאי אין זה בירור כשהביא עדים פסולין דנאמן ליתגבו דמו . וכן הקשה רש"י ז"ל :

כבר העירו

תקבלה בכשרות פסול הכת הראשונה שהעיד בעל הדין עליהם לפסולן לפי שעדיין לא היה נוגע בעדות . ולפי זה נכטרך לומר שלא הביא שתי הכתות יחד כד' בפני הבעל דין אלא אמר לפניו שיש לו שתי כתי עדים להביא שאלו באו השתי כתות יחד לפני הבעל דין אפשר שהוא היה מבורר בפסול הכת השנייה ולפיכך פסול את הראשונה והוא ליה נוגע בעדות אלא ודאי כדאמרן :

א"ר ריב"ז

בריה דרב נחמי כגון דקבלי עליה בחד . פירש רש"י ז"ל הא דרב דמי אדר' מ קאי דאמר יכול לחזו' בו דאפי' לא קביל עלי' אלא בחד דלא עלייה אלא חדא מדרג' חפ"ק יכול לחזו' כל ספק

פירשו מי חתם עמהם אלא משום בקיות הדעת אין מכשירין את הכותי בכך שאין הכל זוכין לבקיות הדעת : ברעית דיינין כ"ע לא פליגי דפטין . איבא ת"ד ללא דוקא שבסוריא הבעלי דיינין את השלישי הוא דבעינן דעת השנים תב"ד הכבדריש לא אפילו כשה בורר לו דיון אחד בעינן דעתו כשיכירור האחד את הדיון השני ונודיע לכל אחד ואחד פלוני יהיה עמך דיון ואסיכמו שניהם ר"ל הדיינין בכך . ואיבא ת"ד דדוקא כששני הבעלי דיינין בוררין את השלישי הוא דבעינן דעת שני הדיינין משום כיוסופא השלישי אם לא ירנו השנים לדון עמו . אבל כשה בורר לו אחד וזה בירר לו אחד אין נריך דעת השנים שאם לא יסכים האחד לדון עם האחר חבירו לית ליה כיוסופא לחד טפי תחבריה . וקאמ' עיקר : כל כמותיה דפסיל דייני . כי רש"י ז"ל וכי יכול הוא לומר לא אדון לפניו . פי' לפירוש השתא לא קס"ד הפסול זה יהיה פסול לעדות דלקמן הוא דמחדשינן הך אוקמת' איבא דר' דקאמ' הכא בבאין הוא ואחר לפסלו וכו' . ומ"ה תמתי קא מתמה תלמודא והא עד השתא כי אוקומה לעיל תמני' דוב בורר לו ב' דאחד וכו' ב"ד אחד על כרחין דפסלי מיירי . ואפילו כשה בורר לו ב' דתמוחין ויכול בעל דייניה למיפסל להו וליבירר ב"ד אחרים וכדאוקים לעיל ר' פפא אפילו תימא מומחין ואיבא למימר דקושיא דהכא היא לבתר דאוקומה למתני' דוב בורר לו דיון אחד וזה בורר לו דיון אחד ומ"ה קא מתמה כיון שכל אחד בירר את דיינו למה יוכל האחד לפסול דיון שביד חבירו לומר לא אדון לפניו זה אין לו טעם אם לא היה פוסל הדיון ההוא בפסול עמנו באוקמתא דר' אלעזר דלקמן . ומ"ה אקשינן כל כמותיה :

א"ר ירמיה

בערכאות שבסוריא . ו"ה ערכאות שבסוריא הם הדיינין שאין יודעין דין תורה אלא שהם ממונים

עליותו המקומות שאינן בני תורה כפי אומד דעתם ומ"ה אמרין שהוא פוסל דיינין של חבירו אע"פ שהוא בורר דיון אחד לעמנו לפי שאינו בקי שיביא לפני דיון שאינו יודע דין תורה . והוא פירושא לא כהיר דא"ב מאי טעמיהו דרבנן דפליגי עליה דר' דודאי מי שהוא מומחין לנו שאינו יודע דיון פסול הוא ואין דינו דין כדאמרין לקמן גבי שלשה רועי בקר שהם פסולים א"ה כל תלתא דלא נמירי נמי אלא מאן דלא נמיר פסול מדאורייתא וזה דמכשרינן בפ"ק שלשה הראשונות היינו טעמא דשמיינן מן הסתם על ההוא טעמא דאחרתן לעיל אי אפשר דליבא בייבייהו חד גמירי . ועוד מאי טעמא דרבנן דאחרתן לא כל המינין שפסול דיון שהמחויב רבים עליהם ואי דיון זה פסול ואין דינו דין מה מועיל בטענה זו המחאה רבים עליהם הרי זה קשר הפירש ואינו מן המנין כדאמרין לקמן . ולי נראה לקיים זה הפירש דאמרין דרבנן דאחרתן דמיירי ויכול לפסול דיון שביד חבירו . משום דכיון דמיירי במקומות שאינן בני תורה כל בני הנהי קבלו על עמון כל אותן שמתנו לביות ערכים שלא יוכלו לפסולן ומ"ה קאמר רבנן לא כל המינין לפסול דיון שהמחויב רבים עליהם ואף על גב דלא נמירי דיבא דאורייתא משום דהוה להו בשלשה רועי בקר דלא נמירי דיבא כלל דכשרים כדקבילו עלייהו ופסא מיתרתי כוליהו קושיי . וה"ה דוד ז"ל פי' דהני ערכאות ושפסול דיון שהמחויב רבים עליהם וכל תלתא מינייהו על דיוני ממונות כדאית' מינייהו . ולשון ערכאות הן דיינין הממונים על דיוני ממונות כדאית' בפירק תמא . ובהא פליגי רבי מאיר סבר יכול האחד לפסול הדיון הערכי שביד חבירו משום דמי' למימר ליה כתיבא הדיין שביד חבירו אינו יודע דין תורה ודיין שביד רבתי יודע דיון ועוד אינו רואה לברור מומחה ולא יוכל ליטא וליתן עם מי שאינו יודע ספר . ועוד שלא ירבה להיות נכמה עמו כי הוא מקיף הדעת . ורבנן סברי דכיון שמינובו העיר ערכי עליהם אין בזה טעם חלישת הדעת מהמומחה אם יתמנה עמו כיון שהמחויב בני העיר עליהם . ועוד שהוא רגיל קת' בדיוני . ואף על גב דכסוביא לעיל אחרתן האחד יוכל לפסול ערכאות שביד חבירו . ה"ה היינו טעמא שבהאחד בירר לו כל השלשה דיינין בזה אחרתן שלא כל המינין לברור כל הכית דיינות לעמנו . אבל כשה בורר ל"ה וזה בורר לו ערכי שהמחויב רבים עליהם אין יכול לפסולן . ומיהא שמתעין כיון דטעמא דרבנן משום דלא כל המינין שפסול דיון שהמחויב רבים עליהם הא בירר הדיוט שאינו בקי בדיוני כלל שלא המחויב רבים עליהם יוכל חבירו לפסולו בטעמיה דר' ת' . ולפיכך במקומות הללו שאין לנו ערכאות קבועין לדון אלא שבוררין לכן הבעלי דיוני דיינין כרלונם ומי עושה דין זה אינו עושה דין כל אחד יכול הוא לפסול הדיון שביד חבירו אם הוא הדיוט שהדיוט ערכאות . הא אם הם בקיאיין בדיוני לא :

ע"ב וא"ר ריב"ז

בריה דרב נחמיה בריה דרב יוסף כגון דקבלהו עלי' בחד . ואם תאמר ולמה

ואבך לרבי מאיר יבול לחזור ולרבנן אין יכול לחזור . איבא למימר

חדושי סנהדרין להר"ן ו"ל פרק זה בורר

כי קבלה עליה כתיב . ונרבען דאמרי איני יכול לחזור בו אפילו קבליה
עליה נמי כתיב אמרינו הלכך הא דרב דימי לאו הלכה היא דאליב דר"מ
איתמר . אבל הרי"ף ו"ל כתב לזו של רב דימי בהלכותיו משמע דס"ל
לחדרבען קאי דדוקא כי קבליה עליה כתיב הוא דאינו יכול לחזור בו הא
קבליה עליה כתיב יכול לחזור בו ואפילו לאחר גמר דין וכדמסקינן
בשמיטתין דלאחר גמר דין מחלוקות אבל לפני גמר דין דברי הכל יכול
לחזור בו . וכתב הרי"ף ו"ל בשמיה דגאון דהיבא דקביל עליה קרוב
או פסול ככתרי אפילו קנו מיטיב בב"ד מני הדר ביה דקנין בטעות הוא
דחמתא אחר על פי שנים עדים . והוא הכריע דודאי אקנו מיטיב אפי"ג
דקבילי ככתרי לא מני הדר ביה דאין לאחר קנין כלום והכיבא ראייה תמאי
דחמתא בשבועות מהימנת עלי ככתרי דכל היבא דחמתא לא פדענא
והרי הכא שבעל דינו הוא מאמין אותו בשנים ומתני . והקשו עליו
ומחו ליתא לן דהתם מיירי בקנין אדרבה אימא לך דכלא קנין מיירי
ומינה שתיבין איפכא דהיבא דקביל עליו בשנים אינו יכול לחזור בו .
ולי נראה לתרץ דראייה הר"ב ו"ל דהכי נמי קאמר ודאי התם כלא קנין
מיירי ושעמא דמתני התם משום דהוי כאלו קנו מיטיב לזו דבין
שבעת הלאה מניה חתני תנאי כשהודיע הלוה משתעבד דומיא לערב
דחמתא מתן משה משתעבד אפי"ג דלא קנו מיטיב . וכדאמרינן בפ'
ארוהא נשך גבי משכנתא כאלה דמסלקי ואחר לא מסלקא הא אחר
לא מסלקא . הלכך ספיר אייתי הר"ב ו"ל ראייה דהיבא דקנו מיטיב
תמאי כדמתני התם דהוי כאלו קנו מיטיב . ככ"ל . אלא שתי' עדיין
איבא למימר מה לי כי קבליה עליה כתיב או כפירי דכי רכיב דלרבען כתיב
לא מני למיבדד ביה הכי נמי איבא למימר כי קבליה עליה כתיב דאטו
זו בעי למיתן ליה כמתנה מי לא מני היב ליה . והראיה מדאמרינן
בבבא בתרא פרק י"ט נחלינן עבדי גגת שורי אלכך חתה מכרתו לי אתה
נתתו לי במתנה רבנן הסבכו וטול נשבע ואינו יכול לחזור בו . והא
הכא סוה המתין בעבד היה נאמן לומר שמתברו לו עד שיביא הלוה עדים
שלא מתברו לו וכשאלו לו מחיוב זה הסבכו וטול . הוא מאמין בשנים
ואפילו הכי כשנשבע אינו יכול לחזור בו אפי"ג דליבא קנין . וב"ת שאני
התם שהוה מאמין דוקא כשיעשה שבועה הא בעלמא דליבא שבועה לא
ליתיה דמה לי כי קבליה בשבועה או כדבור בלאו הוה וזו הדין זה
הטעם הוא לרין לעדים והוא מאמין בשנים . ורבינו אפרים ו"ל פיר'
טעם רבו הרב ו"ל דכי קביל עליה חד פסול ככתרי גומא בעלמא הוא
ומ"ה יכול לחזור בו אפילו לאחר גמר דין אבל כהיבא שאמר רבנן
הסבכו וטול אחר שאינו מאמין אלא בשבועה אין כאן גומא . ואפי"ה
לז מחזור מדאמרינן בתוספתא מעשה בא' שנתחייב לחברו שבועה בב"ד
זכר לו כתיב הקדן וקבל עליו כלומר שקבל עליו בעל דינו שתעלה לו
שבועה מחיי הקדן כאלו היתה שבועה שלימה וכיון שעשה שבועה זו לא
היה יכול לחזור . וודאי שאין לן גומא יותר גדולה מזו ואפי"ה אינו
יכול לחזור בו לפיכך נראה דהא דרב דימי אמר קאי וכדפי"ר ו"ל
אבל לרבען בין קבליה עליו כתיב ואפילו כתיב אין יכול לחזור בו וכן
פסק הרמב"ם ו"ל גפ"ה מה' סנהדרין וכן דעת הראב"ד ו"ל :

דפריע"ב אמר ר"ל

לחכירו שבוע אחר דור דור כתיב והיינו גמר דין לפי דעת הרי"ף
ו"ל שהוא גורם בפ' יש נחלינן רבנן הסבכו וטול נשבע ואינו יכול לחזור
כלומר שמיד שאמר לו הלוה רבנן הסבכו וטול נשבע ואינו יכול לחזור
אפילו קודם שבועה . אפי"ה שיש גורסין סס ונשבע כלומר אחר שנשבע
אינו יכול לחזור בו מ"ה הוא גורם נשבע אלא שכיון שהטיל עליו שבועה
בב"ד אינו יכול לחזור דה"ל בגמר דין אלא לאחר גמר דין פליגי .
איבא למימר דלא אמרינן שיהיה גמר דין אלא כשקבל עליו חפירו .
ור"ל מפרש למתניתין בשלא קבל עליו חפירו . ופס' התפקיד נאריך בס"ד :
ארא ראו ש"מ
לאחר גמר דין מחלוקת . ולא מיטיב
הספא למימר דלאמרינן לעיל רבא טעמ'
דנפשי קאמר דלעיל איבא למימר משום דאינו מפרש פלוגתא דמתני'
באתן לך מחלוקת דמשמע דלנפשי קאמפרש בתיא פליגי רבנן ור"מ
ולאפליגי אדר"י ור"ל אבל הכא דלא מפרש בתיא פליגי אלא דקא פסיק
ואמר דליבא הכי הוי משמע ודאי דליבא דר"י או כר"ל אמרה ולא ניחא
לן דפסיק כר"ת ולאבא דר"ל דלא שיק רבנן ועבוד כר"ת וכמו שכתב
רש"י ו"ל בפירושו : שלח ליה באתן לך מחלוקת והלכה כדברי
חכמים . הילכך נקטינן דלאחר גמר דין בין באתן לך בין במחול לך
אינו יכול לחזור בו . אבל לפני גמר דין בין באתן לך בין במחול לך יכול
לחזור בו . ואפי"ג דאמר רבא באתן לך מחלוקת אבל במחול לך ד"ה
א"י לחזור בו לא תירוק מינה דמחול לך ד"ה א"י לחזור בו אפילו לפני
גמר דין דליבא אלא ה"ק כשאמרו חכמים א"י לחזור בו אפילו באתן לך
אמרו וכ"ש במחול לך מיהו תרוייבא לאחר גמר דין דוקא ור"ת פליגי
עלייהו דחכמים באתן ומודה במחול לאחר גמר דין . וראייה לזו מתי

דאמר רבא קביל עלי' קרוב או פסול לפני ג"ד יכול לחזור בו ומדקאמר
קבל עליו משמא תשומע בין טובע בין תבצע וכשקבל הנשבע היינו אתן
וכשקבל התובע היינו מחול אלא בין במחול בין באתן לפני ג"ד יכול
לחזור בו . ושור ראי' מתאי דאמרינן לפני ג"ד וקנו מידו מהו .
ואי ס"ד דמחול לך לפני גמר דין מהני פשיטא דלא בעי קנין דמתחילה
אינה פרישה קנין . וכיון דמתחילה לפני גמר דין מהניו אפילו כלא
קנין פשיטא דבאתן סגי בקנין ומאי קא בעי לי' . אלא משום דמחול
לפני גמר דין יכול לחזור כתיב מיטיב באתן בקנין או יכול לחזור בו או לא
ואסדר ליה דאין לאחר קנין כלום ואין יכול לחזור בו :

מתניתין

אלו הן הפסולין המשחק בקוביא וכו' כל הני פסולין
דמתני' משמע דליבנתו אלא מדבריהם . והכי
מוכח בפ"ק דר"ה (דף כ"ט) דזוהי התם כל הני פסולין דהכא פסולין
לעדות החדש וקמי' בסיפא דהאי' מתני' זה בכלל כל עדות שאין אשה
כשרה לה אם הם כשרים לה א"ר מבשה ז"ל גזלן דדבריהם כשר לעדות
אשה . אלא כל הני גזלן דדבריהם נכיה . ופ"ק מוכח בגמ' דמתסקינן
גזלן דאורייתא אין לריבין הכריה וגזלן דדבריהם לריבין הכריה .
ואמרינן עלה דמתני' וכולן לריבין הכריה אלא פסולין דרבען נגיפו .
וה"ל מוכח בפ' כל הנשבעים (דף נ"ח) במתני' דתנן שכתבו חסוד
על השבועה וכו' ה"ה א' מן משחק בקוביא וכולה מתני' דהכא .
ואמרינן סס בגמ' הא תו"ל . ומתני' תני פסולי דאורייתא והדר
תני פסולי דרבען . אלא כולה מתני' פסולי דרבען נגיפו . והיינו
שעמא דמתני' בגמרא פסול משחק בקוביא מפני שאינו עוסק בישומו
של טולס והא דרפי פסול דרבען . ומלוי דבבית גמי מיירי באלק ריבית
דרבען וסומרי שביעית כשביעית כותן הוא דרבען וכן כתי מפרשי ויטע
משום דרכי שלום שהוה ודאי דרבען . וא"ת ולמחן דמפרש טעמ דפסול
משחק בקוביא משום אסמכתא ולא קניא א"כ כיון דלא קניא הוי גזלן
דאורייתא והכי מני להו כהדי הגך פסולי דדבריהם . וב"ת היינו
שעמא דלא הוי פסול מדאורייתא מפני שאינו עוסק לעשות עבירה כיון
דמדעתא דחברי' קא שקיל וכדאמרינן בפ"ק ב"ד' לא תחמוד לאיכסי
בלא דמי משמע להו . ליתא דא"כ אפילו מדבריהם אינו כדון סיהא
פסול כיון שאין בדעתו לעשות עבירה וכדאמרינן בגמ' גבב חשרי וגבב
ניסן לא שתי' גבב משום דמורה ואמר תורה מדויי' קא חביל וכן חרסי
שנכב דבר מועט . והכי אפי' פסול דדבריהם ליבא כלל . וכן נמי
מכסירין התם חמטין דיהבי דמי חמי' לשבועה ודדאי דה"ס לעדות .
והכי מוכח בגמ' דקמי' דקמי' עוליס חמטין וכרקה ויבני טעמא
כיון דחוה דהוה חמטין וסקלו מכלל דמטיקרא כשרין ואפילו מדרבען .
ומכא קוש' זו הוכרחה ה"ד דוד ז"ל לומר דמתני' קמי' פסולין דאורייתא
בגזלנין ופסולין דרבען בליבך אחריו . ואפי' אומר דכולה מתני' פסולין
דרבען לומר קמי' וכדמכחי הני דאורייתא דשגל דשך קמי' דמשחק בקוביא
למ"ד משום אסמכתא ליתא דאפי"ג דאסמכתא לא קניא לא הוי גזל
דאורייתא כלל כיון דמדעתא יביב לי' דגזלן דאורייתא ניהא אלא כגון
החוטף דבר מיד חבירו וכדכתיב ויגזל חבית מיד החמירי או הכופר
בפקדון או השולח יד בפקדון וכדמוכ בפ"ק דמיתתן אבל הכא דמדעתא
יהיב ליה אס' קדוים וזו לזו של חבירו אלא סיהא שובע בדעתו שהוה
יריחו ככ"ג לא הוי אלא גזלן דרבען למחן דס"ל דטעמא דמשחק בקוביא
משום שאינו עוסק בישומו של עולם הוא וכו' יהודה דאמר שחין לו
אומנות אלא הוא הלכך הוי משמע לבחורה דקבויא באקדמי' בעלמא
כגון סיה לו אומנות אחרת ליבא איסורא אפי' דרבען אלא שאין הדבר
בין מדאמרינן בפ' שו"ל ארס (דף קמ"ט) גבי מתני' דמפיק ארס עס
כניו וכו' ודבר זה אפילו בחול אסור משום קבויא ושמיטין מהא תרתי
חדא דקבויא איבא איסור דרבען אפילו לדין דק' ל דטעמא דמתני'
משום שאינו עוסק בישומו של עולם אלא שאינו פסול לעדות א"כ אין לו
אומנות אלא הוא . ושור אחרת דאיסור קובי' לית בה איסורא דאורייתא
אלא מדרבען דאי מנה גדולה כגד מנה קטנה אית בי' איסור דאורייתא
אפילו במנות שוות ה"ל למימר גורה שוות אטו אינן שוות כן כ"ל .
אפי"ה ראייה הרמב"ם ו"ל שפסק כן . ר"ל שהוא כתב בפ' מה' גולה
שמחשקין בקוביא הן גזלנין מדרבען . ופסל משחק בקוביא פסולין
לעדות מדרבען כשאין להם אומנות אלא הוא דוקא בפ' מהל' עדות .
וא"ת ותי מתני' דהכא פסולא דרבען בלאו קמי' היכי תנן התם בפ"ק
דר"ה עבדים כהדי הגך דהא ודאי עבדי' פסולא דאורייתא הוא כדדעו'
בפ' החובל משקר ענה בחיו . ו"ל דהתם לא תני עבדים אלא משום
דתנינן לה גבי מתני' דתנן התם מפשה בטובי' הרופע שבה הוא ובנו
ועבדו וקבלו את עדותו . א"כ משום דבעי למיטיב עלה זו הכלל וכו'
לאשמעינן דעבד כשר לעדות אשה : רב ששת אמר כל כ"ה לאו
אסמכתא היא . פי' רש"י ו"ל מפני שאין הדבר תלוי בידי אס' ריחוי אס'
לא דכי אמרינן דהוי אסמכתא פגון אס' אויבר ולא אעניד משלם אלא

חידושי סנהדרין להר"ן ז"ל פרק זה בורר יא

התקבל . וכן נראה שחף התולה בדעת עמנו אדוני להיות כן
אסמכתא חייב אלף כשהוא תולה הקנין בביטול מעשה כגון האומר אם
לא בתי לך כך וכך מכאן ועד יום פלוני שדי תבונה לך ועבר הותן
ולא נתן כהא' יש לומר לא גמר ומקנה שהיה סבור לקיים תנאו ולא
עלה בידו . אבל אם תולה הקנין בקיום המעשה כגון שאמר אם
אעשה כך ביום פלוני שדי תבונה לך ועשה הדבר ההוא בזה הין בו
אסמכתא שזה דומה לדבר שהוא בידו לגמרי להתבע ובשאינו נתבע
גמר ומקנה . ובסתדקק על כל האסמכתאות שכתלמוד תולאם
כולם שהם תלויות בביטול מעשה . וכן הין דין אסמכתא אלף
בדבר שיש בו גזומא אבל אם התנה עמו בדבר שדינו בכך הין בו
משום אסמכתא והיטו הסיף דאם אוביר ולא אעביד וכדכתיבנא
לעיל . ואף על גב דאמרין בלחיה נשך הלויה על השדה ואמר לו
אם לא בתי לך מכאן ועד שלש שנים הרי הוא שלך ויש בו משום
אסמכתא חף על פי שאין בו גזומא . יש לומר דהאם נמי ואין
לגזומא הוא כשהוא מוכר את שדהו שאין דרכו של אדם למכור את
שלו לא קרקעותיו ולא מטלטליו . וזה שאמרו נמי מתנה שומר
חנם להיות כשאל נמי לא הויא אסמכתא חף על פי שהוא אומר גזומא
מפני שהוא תולה בדעת אחרים שהרי מחייב עמנו על האונס ואין
בידו לשמור עמנו שלא יבא להם פשיעה ואלא יגבט מהם ויש באם
שיכולן לשמור עמנו שלא יבא להם פשיעה ואלא יגבט מהם ויש באם
אסמכתא אם אמרו דבר של גזומא כגון שאמרו אם לא בשמור בדיוני
נשאלם אלפא וזו . אבל אם אמרו אם לא בשמור בדיוני נשאלם חין וזו
אסמכתא שדיכס בכך לפי דני התורה . ובגמירין ובקדושין לא
מיינו דין אסמכתא בשום ענין לא בביטול מעשה ולא בקיום מעשה
שהרי שנינו אם לא בתי מכאן ועד שנים עשר קודם אם אעביד
מכנגד פניך שלשים יום ואין הגט כולל משום אסמכתא . וטעמא
דמילתא דדין אסמכתא ליתא אלף בדיוני תמונות מפני שיש לומר בו
לא גמר ומקנה . ואם תאמר והא' אמרין בשמעתין דרבי יהודה משום
דבי טרפון אית לי אסמכתא כגורות . יש לומר דרבי יהודה משום
דבי טרפון דוקא הוא דאית ליה הכי משום דדריש שלא נתנה נדירות לא
לשאלה . זו היא שיטת הרמב"ן ז"ל שכתב הר"ד ז"ל משמו פה
חל פה :

ר'בהע"א לוח ברבית פסול לעדות . פירש אם
לוח ברבית דרבנן פסול
מדרבנן ונריך הסרוה ואם לוח ברבית קטנה פסול מדאורייתא ואין
נריך הכרה . שלא בדברי קבלת חן המשפטים ז"ל שאמרו דמלוג
ברבית אפילו ריבית קטנה לא מיפסלי אלף מדרבנן כיון דמדעתיה
ויבי ליה . והרמיה מהא דבר ביתום שהעבד העיד עליו לדיוף אחיף
ברביתא ופסלי רבא לבר ביתום ומקשינן והא' אמר רבא לוח ברבית
פסול לעדות והו' ליה רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד ולי פסול
מלוח ברבית קטנה אינה אלף מדרבנן מלי קושית דהאי עד לא הכרוזו
עליו ואם כן כשר הוא לעדות עד שיכריזוהו אלף שמע מינה דפסול
היה מדאורייתא ות"ל לא היה נריך הכרה ולא השבירו עמוהו אלף
משום דפלגי דיבורי דאין אדם תמים עמנו רשע :

מלוח הבאה לו ברבית הכי הגרם כבוד הספרי
ולפי גרסא זו אין הסופר
ואגדיס פסולין לעדות חף על פי שהם עוברים על לא תשימון עליו כשך
וטעמא דמילתא דלא תשימון עליו כשך במלוח שמע להו לאיביש וטעמו
בהכי . ואית דגרסי מלוח הבאה ברבית ולפי גרסא זו חף הסופר
והעדים בכלל : וצריבא דאי תנא תולה בדעת עמנו . הך
סוגיא אולא אליבא דרמי בר חמא דאמר משום אסמכתא . וקשה
דאח קיימא לן כרבי שאנן משום דקאי לעיל כרבי יהושע בן לוי שהלכה
במותו בכל מקום שאימתי לפרש ובמה לחלוק . ואיכא דמיימר דמ"ה
אולא הך סוגיא כרמי בר חמא משום דמחן דאמר אי תקדמיה ויך ליון
ודלו קאי כרמי בר חמא דאי סבירא ליה כרב שעת משום דאין עסקין
בישוכו של עולם היינו משחק בקוביא ותרמי למה לי . הילכך ודאי
רב שעת כרב חמא בר אבשיע דאמר ארס . ומ"ד אי תקדמיה ויך
ליון היינו כרמי בר חמא ומ"ה עבדינן האי אכרבתא אליביה :
ע"ב דאפילו בהם לא עבדי . לבלאור משמע האי
לישנא אתי כרמי בר חמא דאלו
לרבי שאנן כיון שאינו עוסק בישוכו של עולם מה לי בהם מה לי
בשכר . וחי אפטר דברייא חתיף אליבא דלאו הילכתא .
לפיכך נראה דאפילו דרב שעת חתיף שאמר שור עושה בנים אי
אפטר שלא ויהא לו חומות אלף הוא . לעיל : שור שירך למקום
שאין חכירין אותו וכו' . איכא למידק דהא אמרין במספת
בגורות שלל החשירין יש להם תקנה בקבלת דברי חכמות כפני בית

זווי . וכגון מי שפרע מקלת חובו והסליש את שטרן שדבר תלוי
בירו . והקשה עליו רבינו תם ז"ל דאיכא הוא דאם אוביר ולא
אעביד לא הוי אסמכתא כדאמרין בפרק אזהובכשך (דף ע"ג) ומאי
שאל תאם אוביר ולא אעביד אשלים בטיבא דלא הוי אסמכתא .
ומתרין התם בירו הכא לאו בירו אלא תידי דהוי בירו לאו אסמכתא .
לפיכך פירוש דטעמא דרבי שמעון דאמר כל בי האי גזומא לאו
אסמכתא היא משום דזה רונה לקנות וזה רונה לקנות . ואין
זה נכון דהא מוקמינן לקמן אליבא דרבי יהודה משום רבי טרפון
דאית ליה אסמכתא וחי טעמא דרבי שמעון משום שזה רונה לקנות
וזה רונה לקנות הא לא חיינן לרבי יהודה משום רבי טרפון דאמר
אסמכתא לא קניא היכא דאיכא טעמא דמתוך שזה רונה לקנות וזה
לקנות דהא לא שמעינן ליה דאמר אלף בתולה בדעת אחרים כי
התם . אלף נראה ודאי שפירש רש"י ז"ל עיקר דהיכא שאין
הדבר תלוי בירו כלל אין בו משום אסמכתא וליכא למימר לא גמר
ומקני מפני שהוא סבר שפולס תנאו דהא לאו בירו הוא כלל הילכך
ודאי גמר ומקנה . אבל כשהדבר הוא בירו תמש הוא סומך כדעתו
ועליו מפני שהוא סבר שפולס תנאו דהא לאו בירו הוא כלל הילכך
ומתניין דמי שפרע מקלת חובו וכו' שבידו הוא לפרוע את חובו
וסומך על כך . וכן מתניין דאם אוביר ולא אעביד אם קנס על
עמנו שיטלם אלף זו הא ודאי נמי בירו הוא שיחרוש השדה ויורעו
ובכא ודאי איכא אסמכתא כיון דגזים והכי איתא בהדיא בפרק
התקבל . ומ"ה אחר הרש"י ז"ל דכתיב האי גזומא איכא אסמכתא .
והא דאמרין בלחיה נשך דהתם בירו ולא הוי אסמכתא ההוא מיידי
בגזומא אחריתי כגון שהוא משעבד על עמנו שאם יוביר את השדה
שיטלם לבעל השדה כמו שסיתה ראויה לעשות והא' ודאי דינא הוא
דכיון שבידו לחרוש ולרוע ולא קיים תנאו לדעת כן הוא שיטלם לו
כמה שסיתה ראויה השדה לעשות דכל דבר שהוא חן הדין אין בו
דין אסמכתא שהדין עמנו מחייבו בכך אבל מה שהוא גזים ומשעבד
עמנו כאלפא זווי בכא ודאי איכא אסמכתא ולא קניא . וכן נמי
תמי דאמרין התם דכלל שאין בירו הוא הויא אסמכתא אין הכוונה
על מי שתולה בדעת אחרים לגמרי ולא על דעתו דכתיב הויא גזומא
ליכא אסמכתא אלף התם מיידי גבי ההוא מחן דהיכא זווי לחברי'
לזונן חמרא ושעבד עמנו כשך ידוע ופשוט ולא מוכיח ליה אמרין
מעיקרא משלם ליה כדאזיל אפרותא דזול שסט ולכסוף אמרו דחינו
מאי ליה משום דהויא ליה אסמכתא שחף על פי שעבר על תנאו
שאין בידו שיטלם לו לפי שאין הדבר בירו שימכרו לו כי שחא לא ירבו
למכור לו וכיון שקבל עליו לשלם שלא כדון יש וכו' אסמכתא מה
שאין כן באם אוביר בו' שהוא בירו שלא להוביר ואינה תלוי בדעת
אחרים כלל . ומכל מקום כשאמרו התם אין בירו אין הכוונה
משום הדבר תלוי בדעת אחרים לגמרי דאי הכי לית ביה משום
אסמכתא וכדכתיבנא אלף שאני הכא שאחרים שותפים עמו והוא
סומך על עמנו שיעשה הדבר על ידו שימכרו לו את הין במשותף
כמתכנס . אלף שמכל מקום מאחר שאין הדבר ברשותו לגמרי אינו
בדין שיטלם והויא ליה אסמכתא וכו' דברי רש"י ז"ל נכונים .

ולפי זה כהא פלגי רבי שמעון ורמי בר חמא רמי בר חמא סבירא ליה
דמשחק בקוביא הוי אסמכתא משום דאמר קים לי כנפשי דאנא
ידענא טפי הא אם היה הדבר תלוי בדעת אחרים ודאי לא הוי
אסמכתא ורבי שמעון לא יחא ליה טעמא דאנא קים לי כנפשי טפי
דכיון שאין הדבר תלוי בידו ממש לעשות כרצונו אלף שהוא מוסר את
עמנו לענין השחק כדי שיודעון קרי הוא בתולה בדעת אחרים לגמרי
ולא הוי אסמכתא שאינו סומך כדעתו סמך של כלום אלף שהוא
גומר ומקנה מעבדיו . ולפי שיטה זו הדבר פסוט לדין דקיימא
לן כרב שעת דאין במשחק בקוביא אסור גזל לא דאורייתא ולא דרבנן .
והאי דפרק שאלא דאמרין דבר זה אסור אפילו בחול משום קניא
הייה ליה הילכתא . וכן כתבו בתוספות ז"ל . ואיכא למידק
לשיטה זו שאמרו דכל דבר שהוא בירו איכא אסמכתא . דהוא
מוכח בפרק איזה נשך (דף ס"ב ע"ב) גבי אשכחי דהוה שתי שיכרא
דמידי דהוא בירו ליכא אסמכתא . יש לומר דהתם הויא בגון
שהוא דבר שהוא בירו ממש לעשותו כלי שום עבוב בעולם והוא מנא
איתו לדעת מלשנות דכי האי גזומא מתנה הוא דקאי יחב ליה וגמר
ומקנה . וכן יש לומר שאם תלה איזה תנאי לדעת בעל דיון שאין
בו משום אסמכתא כלל דוודאי טפי גמר ומקנה המתולה בדעת
אחרים ודדאי יש לו לחשוב שהקונה ישלים תנאו כדי שיקנה והו'
תנאי כני גר וכו' רובין שהוא קונה חף בלא מעבדיו שהרי דעת
בבאבא ז"ל שאם יש בתנאים על מנת או מעבדיו אין אלו כרובים
לדיוני כפולת התנאים וכדכתיבנא בפרק האומר בקדושין ובפרק

חרושי סנהדרין להר"ן ז"ל פרק זה בורה

דיון בין סוהיו חסדיו לעמון או לחבור לחסדים וכדומה הם וכן
 כך וכן כך תקבלו אותו שנאמר טובו כמים טובים . וכדומה
 בפרק קמח דע"ה ואיסקה הילכתא הכי תם . ותירח הרמב"ד
 בתשובתו מה המשנה היה בטוב שהאביל טריפה במיד ולפיכך
 היה מותר קשה מפני שפירש להאביל הטריפות אבל כל אותן
 החסדיו דתם אינו מודין אלא שאינו כחברים להיות מדקדקין
 בדברים ואינו מודין אלא פושעים במלכתן . ולפיכך כתב
 הרב ז"ל שכל הפושעים חרות קלה בפני שלשה . ואין זה מחורר
 שהרי ענינו שם החסד לחבור פרומה לשם חולין ואין מיד גדול מה
 תירח דתב"ן ז"ל שלפי שהיה טמא זה תמונה לרבים ורבים היו
 סומכים עליו החמירו עליו שלא לטמאו עוד על הדבר וחששו שהיה
 מערים ורמז לו מה דמריקן בפרק גיד הנפש טמא שנתנה אחריו
 חלב כחן להלקוחו כחן להעבירו הרי שחמירו תלקות על הטמא
 התמונה ולא נתינו כן על שאר החסדיו . וכדמריקן בפרק המקבל
 האי טבחה שתלמה ואומנה כמותין ועומדו דמו כלומר שמעבירן
 אותו על השוגג כמוד . והר"ר דוד תלמודו ז"ל הוסיף טעם
 אחר דהיינו טעמא שחששו דאמרו קא מערים לפי שהעבירו
 מתמיד וחששו שכלתו איכה מלבד ופסע אלא כדי שיחירוהו למתיו
 אבל קבלת החסדיו שחשבת כבודות סתן באין מעמון לקבל דברי
 חכרות ולא עשו אותן כבלום הדבר ברור שכל שאין לעשות תשובה
 שפוחין כמו שאמרו מן קרא דטובו כמים טובים :

אמר רבי נחמיה

לא חרות לדרים בלבד אלא חרות
 מתון . פירם רבי נחמיה דוקא
 פלוג ארבעין בענין חרות מתון דכשישית בלבד דרבנן כשרי דכיון דלא
 גזל מתון מבעלים חף על גב דהגהה מקדושת שביעית אינו חייב להחזיר
 חמיון ההוא ורבי נחמיה סבר דאפילו בכהאי גוונא חייב להחזיר
 אבל בשאר שכל לידו מתון חסור מיד חבירו פשיטא דאפילו רבנן
 מודו דחייב להחזיר המתון כגון מלוו ברבית ומשקף בקוביא לחמן
 דאית ליה דקוביא איכא אסמכתא . וכי תימא חס כן כיון דרבנן
 בעו חרות משום כל שכן דבעינן קריעת שטרות . יש לומר דרבותא
 דשמעינן דחף על גב דלא קבל עדיין שום רבית אלא שכתב בשטר
 בעינן שיקדשו שטרות כולן ולא יגבו לא את הקרן ולא את הרבית :

כיון דחזו רבנן

דקא חטפי ופקלי בעל כרחיהו גזרו בהו
 רבנן . ואם תאמר ואי חטפי בעל
 כרחיהו ולא יהבי דמי אין זה חמסן אלא גזלן . יש לומר שמתחילה
 היו נוטלין על דעת שלא יקנו דמים ואחר כך הם נותנין דמים והם
 נכסלים על בונתם הראשונה . אי נמי שמפני שיש בהם שאין
 נותנין דמים גזרו על כגן חף בלוחם שיש חוטפים ונותנין דמים
 לחסר סגל כרחן הם נותנים . ועיקר הפירש שהחמסנין ענתן
 דהו יהבי דמי שהיו כשרין מתחלה חזין עבשו ופסלו אותן ויניד
 עליו רישו הגולנין סתו נוטנין מניחת חרש דלית בהו אלא מפני דרכי
 שלום והיו מוכסרין אותן מתחילה כיון דחזו דרוק סוף דתמונה שקלי
 פלוגינהו הרי פסלו הגולנין ענתן שהיו כשרים מתחילה הכי נמי
 פסלו החמסנין שהיו כשרים מתחילה מפני שהיו מתמודים לחמס
 בני אדם . ואם תאמר כיון דחמסנין אינן פסולין אלא מדבריהם
 היכי דמריקן בפרק קמח דכחא מניעא גבי משביעין אותו שבושה
 שאינה ברשותו ניתח מגו דחדש אמונא חסיד אשבושתא והלא אחר
 שהוא משלם כמה שהיה שזה הפקדון אלא שאנו חוששין שהוא עניו
 כן בה אין לנו לפסול אותו משבושה בלא הכרה . איכא למימר
 שלא הריכו הכרה אלא לפסול לעדות אבל לשבושה חסוד הוא בלא
 הכרה שלענין חסד מטעת העבירה יש לנו לחסדו אבל לענין פסול
 עדות החיל וכן הדיון אינו פסול אין לנו לפסלו עד שיכירו עליו
 שהוא פסול . אי נמי יש לומר שזה שהוא לוקח בלי מחירו בדרך
 תקח וממכר ונתן לו הדמים חף על פי שהמכר אטם בדבר זה
 פסול דדבריהם משום דלא משמע להו לאינשי דיעביד אסורא
 אבל זה שמשביעין אותו שבושה שאינה ברשותו שחשדו אותו שהוא
 גבבה הוה סבירא ליה שיהא פסול מן התורה שאינו מורה היתר
 כל כך כמו זה שהוא נוטל בדרך מקח וממכר והסדרין תם
 דאפילו בכהי גוונא נמי מורה היתורא דלא תתמוד לאינשי בלא דמי
 משמע לכו :

דבוע"א פוקו וזרעו

בשיעורא משום חרובא פירש
 שחמסן לא היה להעביר אלא
 להגות עמון שלא יסידו הארנוניות וכל להגות עמון יעבור ואל
 יתיר זוף על פי שהוא בפרהסיא וכדומה לקחן פירק בן סורר
 והכי איתא בהדיא בירושלמי בתמכת שביעית פרק ד' לאלו החורשין
 בשיעורא למה אין אומרים שיהיה ואל יעטר כדון בפרהסיא מפני

שאין עסק אלא למצויי ארנוניות ע"כ :

ע"כ אמר רבי אבהו

הלכה כרבי יהודה . הלכך
 נקטינן דפסול משחק בקוביא
 ומפרוהו יונס מפני שאין עוסקין ביסובו של טעם ולא מוסי' אסמכת'
 הילכך כסוס לחוק אין בו חסום גזל ואפילו גזלן דדבריהם לא היו
 וכן עסקו בתוספות ז"ל והרשב"א ומה שפירש ז"ל . ולפי מה
 שכתבנו מתשמישו דאפילו לרבי שמעון דאמר דמשחק בקוביא הוא
 מפני שאינו עוסק ביסובו של טעם אפילו הכי איכא דמשחק בקוביא
 אסורא דרבנן משום גזל דדבריהם וכמו שפסק הרמב"ם ז"ל .
 וכדמכח הדיא דפרק שואל דאחריו ודבר זה אפילו בחול אסור .
 אם כן קשה מאי דמריקן לעיל ורבי שמעון אמר כל כי האי גוונא
 לאו אסמכתא היא וקיימא לן כוותיה והא דתרת אסור גזל דדבריהם
 איכא וא"כ ליפסלו לעדות מדרבנן . ואפשר ליתן ולומר דר'
 שמעון הכי קאמר כל כי האי גוונא לאו אסמכתא לענין שיפסול משחק
 בקוביא לעדות אם יש לו אומנות אחרת שאין אסמכתא זו כשאר
 אסמכתות דאסמכתות דעלמא אין התמיזא אלא מחד אחד כדמריקן
 בקוביא לעדות אם יש לו אומנות אחרת שאין אסמכתא זו כשאר
 אסמכתות דעלמא כגני נותן לך מנה . אם לא חתך לתקום פלוני וכפי
 האי גוונא לא קניא ופי תם שמעון מראובן הו גזל דאורייתא .
 אבל אלו המשחקים בקוביא התמיזו הוא מפני נדדון אם תקדמי'
 ויך ליוני תרווח ואם חקקים יוני ליויך תרווח ומתוך שזה רונה
 לקנות וזה רונה להקנות אין בו איסור אסמכתא דאורייתא לענין
 שאם תם זה מזה בחוקה בדרך לין אסמכתא שיהיה בו גזל דאורייתא
 אלא איסורא דרבנן בלחוד דהיינו גזל דדבריהם ופיון דלא נשתע
 להו לאינשי למיעבד איסורא אפילו דרבנן אין ראוי שיפסלו משחקי
 בקוביא אפילו מדבריהם אלא אם כן אין להם אומנות אלא הוא
 והוא טעמיה דרב שם . ורב דיומי סבירא ליה דאפילו כפי
 האי גוונא איכא אסמכתא ואיסורא דאורייתא אי תפיס חד מחברי'
 בחוקה . והיינו דממני להדיא דרבי יהודה משום רבי טרפון
 שהמראה הוא בפני הגדלן שכל אחד ואחד רונה להיות נזיר דחד
 אחר הריני נזיר אה נזיר וחד אחר הריני נזיר אה אינו נזיר
 וכל אחד דעתו לנזירות ואפילו הכי כיון שתלה כל אחד בתמיזא אינו
 נזיר הכא נמי חף על פי שזה רונה לקנות וזה רונה להקנות כיון
 שיש שם תמיזא איכא אסמכתא ולא קניא ואיכא גזל כשאר האסמכתות .
 כן נראה לי וכו' על דברי הרמב"ן ז"ל כהגון :

אמר רב נחמן

החדש על העדות כשר לעדות .
 פי' הדין ז"ל כגון שכל על העדות
 וכן פירשו הראשונים עד שנמלא כתוב בתקנת נוסחאות אמר ליה
 רב ששת עני מרי ארבעין בכתפיה וכשר אמר ליה יתרו תקנו וזהו
 טעמו של רב נחמן שהכשר . והקשה עליו הרב המאור ז"ל דאם
 כן אין זה חסוד אלא שכל על הטרומה ז"ל . ועוד למה שפסק
 הדין ז"ל כרבי שמעון משום דהילכתא כוותיה בדיבוריה דאם כך
 פלוגתא לענין דינין היא אם הוא כשר לעדות או פסול . לפיכך
 פירשו ז"ל חסוד על העדות שהוא מתיחד עמהם . והכשר רב
 נחמן משום שאינה עושה עבירה גמורה אלא איסור שאף על פי שהוא
 חסוד מן התורה אינו סבור לעשות עבירה כענין גבב ניסב ונבב
 תשרי ורבי שמעון אהדריה ארבעין בכתפי' וכשר שהרי עבירה גמורה
 היא דמלקין על לא טובה השמועה ורב נחמן לא חש לפרוהו וקיימא
 לן כרב נחמן ומיהו רב נחמן גופי' מודה בבטול דפסול לעדות כן
 דעת הר"ן ז"ל . וכן הסכים הראב"ד ז"ל . ומכל מקום חף על
 פי שאין חולקין בעיקר הדין נראה שהיה הוא בדברי הדין ז"ל
 שמה שהקשו לו ז"ל תלסון חסוד על העדות אינה קושיא שהכוונה
 לומר שאף על פי שהוא חסוד לנו על העדות חמת שיעדענו בו שכל
 על העדות אינו חסוד על המתון והכי אשכחין דאחריו חסוד על
 הטרופות חסוד על השבויה וכולן הן חסודין מבאן ולהא מפני עבירה
 ברורה שעשו וזו היא תשובתו של רבי שמעון דאמר ארבעין בכתפי'
 וכיון שזה בא דמי על העדות חייב גמור הוא ואינו כדון להכשירו
 וראוי לפסוק הלכה כמותו מפני שאמר כדן וכהלכה וטעמא דמילתא
 משום דשמעין ליה לרבא דקמי' כוותיה בשמעתא דפלוני רבני דאחריו
 לרנבו רשע הוא והתורה אחרת אל תשת רשע עד הרי שהוא פוסלו
 לעדות על ידי שהוא רשע לעבירה של עריות . אלא דמכל מקום
 איכא למידק בעיקר מחלוקת זו דמשמע דפלוגתא דרב נחמן ור' שמעון
 שייכא בפלוגתא דבבאי ורבא דלקמן דרבי דעבי רשע דחמס דין
 הוא שיכשר בא על העדות כרב נחמן ודבאי . דלא בעי רשע דחמס
 היינו כרבי שמעון ופסול לעדות ואם כן מה זו תמיזא של רבי שמעון
 ארבעין בכתפיה וכשר ליהדר ליה רשע דחמס בעינן . ויש שסירבו
 דבא על העדות דמי למומר . אבל ככלות לחסון דמדור ביה אינו ורבא
 דפסיל

חודשי סנהדרין להר"ן ז"ל פרק זה בורח יב

לו חלה דסטרא חספא בעלמא הוא כיון שהעדים פסולים והיו קסודא
לדקוחות מ"ה תקימו רבנן שיעיל סטר זה תמוס תקנת השוק .

כן נראה לי :
איכא בנייהו דאסהידו תרי בחד תרי בחד . זו היא
גירסא רש"י ז"ל ופיר' דאתו ארבעה עדים

והיומו הסני עדים ראשונים תרי בחד ותרי בחד . והקשו עליו
דמאי סגא דלא דהוי השתא חדוש עמי ומאי אתו תרי לבדי תרי דלענין
עדות פשיטא דתרי כמאה ומאה כתרי . ויש מתרגמן דמיידי הכא
בגוונא דליכא חדוש כגון שלא ראו שתיים יחד חלה אחד מתלון זה ואחד
חבירו לומר אני הייתי עמו . אי נמי זה מעיד הלואה בלא בשבת
והאחר הלואה בשני בשבת דלון אחד מסייע דברי חבירו . אבל
רבינו תם ז"ל גרים דאסהידו תרי בחד כלומר שלא היטה מחלה חלה עד
קאמר כגון דאסהידו תרי בחד כלומר שלא היטה מחלה חלה עד
אחד מהעד והוא על פי שנים עדים דהכא ודאי ליכא חדוש :

אי נמי דפסלניהו בגוונתא . גירסא זו ברוכ הנוסחאות
וקשה אי פסלוס עדים אחרים שהם גולגין פשיטא

דפסולין הם למפרע מנת שגולג דהא חוקיננא דגולג דאורייתא לא
כעו הכרוז ויביי שייך הכא פלוגתא אי פסולין למפרע או תכלין ולהכא
בלחוד . ועוד הקשה רבינו תם ז"ל הכי שייך לומר דפסלניהו
בגולגות הרי לון זה דין עד וזוהי כעו מלי כבייהו בעד וזוהי
זה דין אחר הוא . ואף על גב דגולג דאורייתא לא כעו פסורה
מכל מקום כר"ך שיעירו בעדות גולג דאי לא הכי לא הויפסיל .
לפיכך גרים רבינו תם ז"ל אי נמי דפסלוהו דבגולגותא ופירש ששני
עדים היו ופסלו הא בגולגות ואל האחר אחרו והלאן במקום פלוגי
עמנו הייתי דהשתא ליכא חדוש מכיון שפסלו האחר בגולגות שאין
זה שהיומו חלה אחד :

רבא אמר כשר השע דחמשיבין . הקשו בשם ר"ח
ז"ל והא תנן כשר כל הכשבתין (ד' י"ח)

ושכנגדו חסוד על השבועה כיגר אחת שבועות העדות וכו' היה אחד
ונתן משחק בקוביא ומלוי ריבית וכו' שכנגדו כשבע ונטול והרי אחת
רואה דכל הפסולין לעדות פסולין לשבועה שפרי דינן סוה והרי רבא
דכעו השע חמס סבור' ליה דמי שהא רע לשמים בלחוד אינו רע
לשמים ולכריות ואנן אשכחין התם שטנו חושדין מי שהא רע לשמים
בלחוד דהיינו שבועת שאו להיות רע חף לכריות שיכפור ממון חבירו
ולחשבע ודאי דלרבא מומר להכעיס כשר לגמרי לעדות ולשבועה .
וכן נמי ראו' שיהיה כשר לשבועת דהיינן דאם ישבע לשקר יהיה רע
לשמים ורע לכריות והענו קוש' זו כ"ע . ולי נראה דלוינו קוש'
דרבא נעלם סביר' ליה דרע לשמים אינו רע לשמים ולכריות אבל
התם סוה טובע לחבירו מנה וכופר במקלות והודה לו במקת אט
מסופקים בכופר זה אי אשתמוטי קא משתמט או שמא אינו חייב לו
כלום . ות"ה אמר רחמנא רמי שבועה עלי' כי היכי דלודי וכשישבע
שאינו חייב לו כלום אמרינן ודאי קושטא קא אמר חסוד אמונא לא
חסוד אשבועה אבל כוה שחסוד על השבועה במה יבחין בנמי דכופר
בחברי' אי אשתמוטי קא משתמוטי או שמא אינו חייב כלום דהא
בשבועה חסוד הוא לעבור עלי' הלכך ה"ל מחויב שבועה שאינו יכול
לישבע וישלם כן נראה לי :

והלכתא כותיה דאביי ומשמע דבי היכי דלא
בעיקרשע דתמ' בעעבור'

של תורה ה"נ בעעבורת של דבריהם כסס שגולג של דבריהם פסול לעדות
וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק י' מה' עדות . מתקימו לניחן שכל החסודי'
לאכול דבר אסורים של דבריה' בין שהן עושין להכעיס או לתפסן פסולין
לעדו' ז' חלה סקן לריבין הכרוז וכלל הכרו' הן חסודין על השבועה לאותו
לשון שתכנו למעל' שאין לריבין להכרוז לחשר שבועה : או ודאי קטל
כפשא ליבהיינהו לטעויה . פי' רש"י ז"ל ויקרו טעויה תמוס דכטלי דיני
כפשות ולא היה יכול להמיתו במיתת האמורה בו וקסמא הוא דקא עבוד
ביה מפני שפ"ד מכן ועושין שלא מן התורה . ותימה הוא דרין מכן
ועושין שלא מן התורה ויתר חסוד הוא ממה שהא דין תורה יותר כר"ך
דייבין גדולים ומזמחין והר"ך אפשר לעשות זה בעבל חסן להם כח דבתי
כפשות כלל אפילו במה שהא דין תורה . לפיכך פי' ה"ד דוד ז"ל שגיש
גלותא לא מכח ב"ד ה' עושה שהוא לא הי' דיון חלה מכח המלכות שדן
המלכות לבער אבטי שרעות והיה נותן רשותו לרום גלומא לעשות הדבר
כפי דעתו :

ע"ב מתניתין . ואלו הן הקרובים אחיו ואחי אביו וכו' .
כל חלו הקרובים השנוין במתניתין לא
הולכרו בולג להיות שנוין במתניתין כי יש שני בלב אחד שהוא חב וכן
וחתן

דפסיל דכפין ואחיל כפין ומסידו והכי גמי על בולמוס של עדות
יהא מעיד עדות שקר כגון שמאמר לו האשה שיעיד עדות שקר ותשמע
לו . ולא הענינו כלום דאם כן מתי טעמיה דרב נחמן . ולי
בראה דלון זו קוש'א דהכא פלוגי אי דמי לומר אוכל כבלות לתאבון
או לא . ומכל מקום יש לפרש שהיה לומר אוכל כבלות לתאבון
שמתוס חסס ממון תמוס שאוכל אותה מפני שמולא אותה בולג לחמדת
ממון . ויש שפרטנו עוד דלא על הערוה רשע דחמס הוא שהוא פוגם
את האשה והוא רע לשמים ורע לכריות . ומכל מקום כא על הכהמה
קשיא לנו דודאי פסול לעדות וכדאיתא בפרק קמא . לפיכך הפיר'
הנכון דפלוגתא דרב נחמן ורבי שמעון לא שייכא בפלוגתא דאביי ורבא
כלל דפלוגתא דאביי ורבא היא אי חסוד לדבר קל הוי חסוד לדבר
חמור או לא דלאיתא הוי חסוד ולרבא לא הוי חסוד וכדאמרינן לקון
דפלוגתא דרבי מירא ורבי יוסי דודאי הומר לאוכל כבלות אינו רע
לכריות ואינו חמור כמעיד עדות שקר שהוא רע לשמים ורע לכריות .
וכא על הערוה ודאי חף על פי שנאמר שאינו רע לכריות מכל מקום
חמור הוא מומעיד עדות שקר שהוא מחויבי כריות ומימות בית דין
ודינו שיהיה פסול לעדות חלה חסוד דרב נחמן הוא מכסיר תמוס
דינרא דעבירה תקיף ליה טובא ואפשר שיהא חסוד על הערוה ולא
יעיד עדות שקר ורבי שמעון השיב לו ארבעין בכתפיה וכשר ש"מ
רשע הוא מעבירה חמורה וגופו פסול לעדות והלכה כדבריו דרבא קאי
בומיה דרשע הוא והתורה אמרה אל תשע רשע עד כלומר רשע
בעבירה חמורה אבל בעבירה קלה הרי רבא עלמו תכסיר מומר אוכל
כבלות להכעיס וצ"ע אוכל כבלות לתאבון דפסול ל"ע מפני שהוא רשע
דחמס שאוכל אותה מפני שמולא אותה בולג וכדכתיבא :

רפבו ע"א עד זובים אביי אמר למפרע הוא נפסל . פי
רש"י ז"ל שהעידו בניסן והזומו

צתשרי שלאחריו ונפסלו מניסן משעה שהעידו בבית דין . דלון
לפרש שהעידו בתשרי כך ראונו בספר דהאז ודאי לכולי עלמא לא
מיפסלי לא פתשרי מנת שהעידו העדות בבית דין דהשתא הוא דמסקרי
זהא מיידי במלוה על פה דלון במלוה כשטר היא אי אפשר דמתומו דהו
מני לומר אחרניהו ובתבניהו שהלואה יהיה מעיקרא ולתועלת
הלואה אחרניהו ובתבניהו . אי נמי משכחת לה אפילו במלוה בשטר
וכגון דכתיב בשטרט שטרט דגן בזמניה כתבניהו ולא אחרניהו :

רבא אמר תכלין ולהכא הוא נפסל . ואם תאמר והא רבא
הוא דאמר בפרק חוקת הבתים (ד"ה) גבי זה

אומר של אבותי וזה אומר של אבותי האי אייתי שהדי וכו' ואמר רב
נחמן לוקי אבילה כהדי אבילה ואוקי גרמא בחוקת אבהתא אמר ליה
רבא והא עדות מוכחשת היא . ואמאי היא אפר רבא דמכאן ולהכא
בלחוד הוא נפסל ואם כן התם כשהעידו העדים דלא אבותיהו ואכלה
שני חוקה במה שהעידו דלא אבותיהו איהאבסר הוא ואחר כך כשהעידו
על החוקה נפסלו ואם כן אמאי אמר רבא והא עדות מוכחשת היא
דעדות אבהתא קמייתא סוה כשר . ותו קשיא לקמן גמי דאמרינן
דרבא כאביי סבירא ליה והכא ה"ט תמוס פסידא דלקוחות אס כן כל
עדות תכלין ולהכא הוא נפסל בין במתנה בין בחוקה דאי לא תימא
הכי כי אמרינן בגמרא מתי ביטיהו הוי ליה למיתר עדות התקם ומתנה
והיה עדות א"ב . חלה ודאי בכל עדות קאמר רבא תכלין ולהכא
הוא נפסל והיכי אמר התם כהדי סהז שיקרי למה לי . ואיכא לומר
דהתם כיון שהעדות אחת כמכאן ולהכא דמי דודאי באותה עדות
שהוכחשו מורה רבא דפסולה :

רבא נמי לכאבי סביר' ליה . כלומר דהיכא דליב' למיחש
לפסידא דלקוחות כגון שהעידו בנתיים בעדות

בניהו או עדות מתנה או עדות קידושין אי נמי עדות נפשות למפרע
הוא נפסל . לא הא דאמר מכאן ולהכא הוא נפסל שהעידו בנתיים
בעדות מכירות והלואות דליכא פסידא דלקוחות שלא ידעו בפסולו
של זה . ואם תאמר והא אמרינן לשל דגולג דאורייתא לא כעו
הכרוה ולא חיישי לפסידא דלקוחות . יש לומר דלא דמי דגוילה יש
לה קול משעה שגולה כיון שגול בפני עדים אבל הזמה כתי' דאית לה
קלא משעה שחזמו לית לה קלא משעה שהעידו דלא ידעינן אם ימלאו
אומותיו ות"ה חיישין לפסידא דלקוחות חף על גב דפסול מדאורייתא .
ואם תאמר ותי חיישין לפסידא דלקוחות ניהוש נמי לפסיד' דמוכרין
דכיון שנמלאו שקרין ניהא דכל אותן המכירות שהעידו עליהם בנתיים
הס שקר כדברי המוכרים ומתי חזית דשמכית אלקוחות דטעני קושטא
שני מן המוכרים . ותי נראה דלפסידא דמוכרים ליכא למיחש
דכא מיידי כשהלוקח מחויב כשהו ותי לי שטרט דמוכר מתנה לו
וכיון דאיכא תרתי חוקה ופטרט מוכחא מילתא דמוכר מתנה לו דמי
לא אמאי לא תכעו בבית דין עד השמא שילכך וצ"ע מוכיחות הן דמכרה

חדושי סנהדרין להר"ן ז"ל פרק זה בורה

ע"ב כל מילתא

כדו לא דכרי אינשי . פ"ה ר"ס ז' ע"ב
 האילן ואותה ההודאה דכרי רוח היה
 שהטעה בו לא דכרי אינשי ושכח אותה ההודאה . כלומר ולעיקר חגיגה
 טענה פתחה כדל' סי' מוחזק כפרן עליה ויכול לחזור ולומר משטת
 סייתי כך . וכתב ה"ר דוד ז"ל ולא עוד אלא אפילו חזר פרעתי אחר
 ההודאה נאמן אע"פ דהשתא לאו הוי מילתא דכרי ביון שהוא חומר שאחר
 כן פרעו מ"מ הטענה בעמנה הוי מילתא דכרי שלא היה מתחייב עליה
 ואינה כדל' שהיה מוחזק כפרן עליה והיינו דקאמר תלמודא בפתתא
 שלא הווח כפרן . ע"כ . ופ"פ הסי' דלעיל דאמרינן דל' לא טעין
 אין טוענין לאו דקאמר לא היו דברים מעולם כלומר דודאי מהני במשט'
 איני כך אלא כגון דה"ל מנה לי בידך והלא אמרתי לך לא אמר והלא
 אהם הודו לי בפני פלוני ופלוני וספק ולא טעין משטת איני כך כפי ה"ב
 אמרינן לי' ז"ל פ"ה דכיון דלא טעין חזן טוענין לו : אמר ר' נתן
 ארס עשוי שלא להשביע את עמנו . מהא שמעינן דטעמא דארס
 עשוי שלא להשביע את עמנו חף ע"פ דלא טעין טענין ליה דהא כך
 עובדא דקב רשו לא תעשויו התובעים ואיכא טעמא דהשביעיה ופ"ה
 ח"ר נחמן ארס עשוי שלא להשביע את עמנו אבל אם כפנו התובע
 וסודו לטעמא פה אמרינן לעיל דל' לא טעין משטת איני כך לא טענין
 ליה : לא שנא אחר מלוה וספק ליה . פי' שסתק הלוה בלשון
 ארס עשוי אבל משיקרא אחר מלוה חסד לי בידך ולוה אחר לן .
 ובתר הכי אחר מלוה חסד עשוי ושתיק ליה הא אלו אחר מלוה מנה לי
 בידך ושתיק ליה חזר ואחר מלוה חסד עשוי ושתיק ליה כפי' ל' לאו
 כלום היה דמיחא הוא דלא חס ליה פי' כמי דלא שמע ליה . והיינו
 דתלמודא לא נסיב מילתא אלא במחש' יס' לי בידך ואמר לו וכו' :

מר ב"ד אשי

וא"ת וזהו כפ"ק דמניעא וכו' בתרא דכ"ב
 אמרינן שאם עמד בדין דינו כשטר שגובה מהמשועבדין . י"ל דהתם
 כשעבדו לדין ואודע אבל זה שהודה בפני ב"ד בלא תביעה אינו בדין
 שסתא הודאתו גובה מן המשועבדין : האילן ולא אמר להם שיתכנו עד
 שיהיו דיינין קבועין . והיינו דאמרינן עד דקבעו דוכתא ומומחי
 לדינא כלומר שדרכן בכך . ומ"מ נראה דה"ל דלא כפני' אלא עד
 דקבעו דוכתא וכמר ב"ר אשי' אם הודה בפני שלשה הודאתו הודאה ח"פ
 ע"פ שלא אמר להם ארס עשוי ולא חתם דייני' דהא רב ארס בר ארס
 אחר ככתיבנו חגיגה כתיבין ודל' דלא אמר לכו אמר עדי דל' אמר להו
 ארס עשוי ודל' אין להם תורת דיינים ומתבאר הו' דלאן כתיבין הא
 הודאה הויה דלא מטינן למימר שהוא עשוי שלא להשביע עמנו דמאחר
 שהוא מחזר לעשות ההודאה בפני שלשה הרי הוא כמומר בתורת עדות .
 ושוד דאם היה מטעם השבועה לא היה נרדף לחזור רק אחר שנים .
 ושוד כתב ה"ר דוד ז"ל שאפילו בפנים אם חזר אחריהם כדו שימשנו
 ההודאה הודאה שלא הגריכו לומר ארס עשוי אלא כדו שזימנום לדבר
 זה הן כדיוור הן כמטעם דין אחד להם . ומעשה חזן הפרס בין שלשה
 לשנים שאם שמעו השלשה ההודאה בלא הומנה ואפילו בפני מלה אין
 ההודאה כלום . ואם אמרין אפילו שנים בין דיינין בין במטעם שחזר
 אחריהם ההודאה הודאה : ולענין הריב"ה פי' ק"ל כמר ב"ר אשי
 אי לא דעת ר' הילי גאון ז"ל דאכתא כמר ב"ר אשי' וכן נראה דעת
 הרמ"א ז"ל וכן כתבו בש"ר ז"ל דהלכה כמר ב"ר אשי' . וכן
 דעת ר' גרש"ם ז"ל ובתוספ' כתבו דחלו כחוב כסדר התנחין ואחוריהן
 והילכתא כמר ב"ר אשי' בר מתיבך שבועה ואוריתא ואוריתא היינו הך
 דהכא וכן פסקו בהלכות גדולות : במש"ל ר"י ואיתנהו בעיניהו .
 ודל' דל' איתנהו בפני' פקדון הו' ולא מלוה ופקדון אינו גובה מן
 המשועבדים ואפ"ה מפיקין דחין כותבין טעמא דמילתא דכלא שטר
 יוכל למימר החורתי וכי איכא שטר' לא יוכל למימר החורתי . וא"ת
 ח"כ בקרקעות דלא שייך למימר הוי טעמא דהחורתי מ"ט דאמימר
 דאחר אין כותבין ביון דאורי' קמיהו . איכא למימר דאמימר ס"ל
 דכיון דק"י דכל שטר בעינין נאמא התקנה כדכתי' וזקח את ספר המקב'
 וכדכתיבנא בנישין כפ' מי שחזו והכא שהורה זה סוס הקרקע של פלו'
 לא עשאו עליה שיפעה שטר' אלא שהורה על מה שעבד . שהקרקע שהוא
 של פלוני מ"ה אין כותבין שטר' שאין להם לעדים לכתוב שטר' מדעת
 עתה . אלא מנאמא המקנה וכדכתיבנא ומה וסר' ס"ל ודל' דכל
 הודאתא דמטלטלי לריך שיעשוהו בנאות המורה אלא דאמרינן לקמן
 הודאתא חודיתא דהוי כתיב' בה אחר לנא כעומ' ותתמו' כחא לריך שסתא
 בנאות המורה אבל כהודאה דקרקע ס"ל דכיון שאין ס' שום פקודה
 בדבר וזמן שום נזק למי שפועה ההודאה אם העדים יכתבו שטר' מהו
 אם לכו חזן אמרינן לי' לדעת' חמודה זה לדיבתו שטר' ביחא ליה .
 וזן הסתם כותבין בלנו היה מדעת התקנה וזהו לעשות שטר' והילכתא
 כותבין :

כ"ד שטרותיו אינם וחקירה בלשון כדו שלא ישעו בעמנו . ויש הפרטים
 שקודם שיאמר העד כלום שואלין אותו האידן הוא יודע כדו סיכרר
 דכרוי דמן הסתם הולוה הניאן לכו"ד להעיד על חיוב זה ומ"ה שואלין
 אותו כלשון האידן אתה יודע אבל לאחר שאמר יודע אני שחייב כך וכך
 אין לו עלי כלום עדות שלימה העיד ודיו ופירושא קמח עיקר :
אם אמר הוא אמר לי שאני חייב לו וכו' עד שיאמר בפנינו
 הודה . דקדק מבין הר"ן הלוי ז"ל שאם הודה
 בפני עד אחד אפ"ה שאמר לו אתה עדי אין ההודאה כלום ומלי למימר
 ליה משטת איני כך דכיון דתחלת המשנה הוא בלשון יחיד שאמרתי הוא
 אמר לי שאני חייב לו ובסוף תני עד שיאמר בפנינו משמע שאין ההודאה
 מתקיימת אלא בפני שנים . והכיו' ראי' מחלי דאמרינן בפרק חוקת
 הכתים (ר"י) הודאה בפני שנים וכו' כפובו ומשמע דדוקא בפני
 שנים דהא קתני לה הסתם נבי קיום שטרות בשלשה שהו' דוקא . וזו
 אינה ראי' שלא באו לומר שם שלא תקיימם הודאה אלא בשנים דודאי
 אפילו בחד מהניא אלא לומר שאינה נרובה שלשה כדקתני לה נבי קנין
 בפני שנים דלאו דוקא שיהא לריך שנים אלא אפילו בלא עדים מהני
 דלא חיברו סהדי אלא לשקרי . והקטע הוא ז"ל על עמנו דהא מסקינן
 לקמן ככסדרעי דאמרינן לקמן דכין הודאה אחר הודאה בויגלוהא אחר
 הודאה מנטרפין אלהא דלא בעינן שסתא ההודאה בפני שנים . אפ"ה
 דאיכא לדחוי' דכי אמרינן הודאה אחר הודאה מנטרפין היינו שיעיד
 בפני ובפני פלוני סה"ל למדינת הים הודה וכן אמר השני . ת"מ
 אינו במשמע . ועיקר הדקדוק ממתני' דקתני עד שיאמר בפנינו הודה
 אינו מתוור דל' כי אמרינן הוא אמר לי שאני חייב לו לא אמר כלום
 למה לא אמרו אם אמר בפני הודה לא אמר כלום עד שיאמר בפנינו
 דהא רבותא טפי אלא דדאי כשאמרתי הוא אמר לי לומר שאין בלשון הוה
 לכו הודאה דאדם עשוי שלא להשביע את עמנו . משמע הא אם היה
 בלשון של הודאה חף ביחוד עדותו עדות . ואפשר שבשכ"ל זה אמרו
 לכו הודאה לומר שאם הלשון הוא לשון הודאה שהוא כשר חף ביחוד
 לאסוקי מסבדת הר"ן הלוי ז"ל . ומה שאמרנו בפנינו הודה לו לאו דוקא
 בלשון שיהיה לריך לומר כן לקיום ההודאה שסתא בפני שנים אלא
 לרבותא נקט לי' ברש"א בלשון יחיד לומר שאפילו אחד אומר בפני הלוה
 ואחר אומר הוא אמר לי דמשמע דקוטטא הוא אפ"ה לא אמר כלום עד
 שיהא שניהם מכוונים את עדותם בלשון מחזור שיאמרו בפנינו הודה לו
 או הלוה . וזהו דעת הרמב"ן ז"ל והכיו' ראי' דכירושלמי אמרינן
 כדכרוי עלה דהא הוא אמר לי שאני חייב לו לא אמר כלום ואם נכתוב
 למסור לו עדות עדותו עדות . וה"ר דוד ז"ל מקיים את שתיקן ואומר
 שדברי הרמב"ן ז"ל כנוונים וכרוכים וכמו שהוכיח מהירושלמי ומיירי
 שהודאת הלוה שלא ע"י תביעת המלוה וכבי האי גוונא איכא טעמא
 דאדם עשוי שלא להשביע את עמנו וכיון דמוסר ההודאה הודאה גמולה
 וטעמא דהשבועה לא שייכא אלא באודע שלא ע"י תביעת הנבעל דין .
 וטעמא דהשבועה ליתא אלא כשתובע המלוה והוא אומר כן ומלי למימר
 לי' כלום משטת איני כך וטעמא דמילתא דאחר דתובע לו שלא כראוי
 וכולו אמר שף הוא השיבו בשמותו וכפי ה"ב אפילו הודה לו בפני עד
 אחד ואמר לו אתה עדי אינו כלום כדברי הר"ן הלוי ז"ל דמלי למימר
 משטת סייתי כך דמילי דכדי ניבאו עדותו עד ח' אינו חשוב :

גמרא ולא עוד

מהכ' שמעינן שכלל הודאה שפ"ה התביע'
 אפ"ה שאמר כמומר ויכול הוא לומר משטת איני כך דהא הכא קאמר
 כמומר דאמר תפירא איני שמוא תפסיא בדין ואפ"ה תני למימר ליה
 משטת איני כך אפילו במה שהוא כמומר . ולהשתעשו התבא ענין זה
 בא כדכרייתא זו ולא עוד אלא וכו' ללמד שאף כמומר יכול לומר משטת
 איני כך שלא אמרו אם כמומר עדותו עדות ובדאמרינן לקמן אלא שלא
 על ידי תביעה שהיא מטעם השבועה דאם אמר כמומר ודל' לא אמר
 משום השבועה הוא . וכ"ת ח"כ למה אמרו הכתוב עדים אחריי הגדר
 שאף אם היו העדים בפנינו הרי אינו כלום אם לא אמר להם ארס עשוי
 ואף כשאמר כמומר יש לנו לומר שהוא יכול למימר משטת איני כך
 וכדכתיבנא . ליתא דכל עיקר לכו הכתובין לא חתא אלא ללמד שאם
 היו העדים בפניו אפ"ה שלא אמר להם ארס עשוי אם אמר כמומר
 דכרוי קיימים שאמר בפני שני עדים כמומר אין אדם משטה על
 זה שמתירא הוא מן העדים . וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפרק י"ג
 מהל' עדות : גמרא ר"ל למיבאר דברי הרב ודברי התלמוד וכו' .
 וא"ת ח"כ כל חסית ויכול לפטור עלתו בטענה זו ואמתי קטלינן ליה אי
 טעין הכי . י"ל דדוקא נחש הוא דהוה מני טעין הכי לנפשי לפי שלא
 נטעו זהו שפגשו הכתוב לא נעשו אלא בשביל שבאת לחדם וזוהי תקלה
 על ידן אבל כל חסית שנוהו התקום שלא להסית נחמא כשמסית שובר
 על דברי מורה :

חרושי סנהדרין להר"ן ז"ל פרק זה בורר

יד

ההיא

אדיתא דהוא כתיב בה דוכרין פתמיא . ודאי בהודאה
ו לא חתמו בה אלא טעם כיון שהביאו בה דברי שמואל
בשנים שדנו . ולא הוה כתיב בה בנותב תלתא כחדא הוינא ומשמע
מהכא דאי הוה כתיב בה בנותב תלתא כחדא הוינא חק ע"ג דלא חתומי
בה אלא תרי ומתי . וע"ג דלא כתוב בה וחד ליתיה ואף ע"ג דאחריון
בכתובות כפר' האשה שנתהרמלה דתית להו למיכתב וחד ליתיה ליתא
אלא לכתיבהא הא לאו הכי לא תופסלא אשתתא כתיב וכדמוכח הכא :
דף לע"א כל כה"ג אמשין לב"ד טועין . פ"ר ר"י ז"ל
שקטעות הוא שחושפין בהם שטועין

שאין זה לטון הכ"ד . אלא שהתלמוד אומר שהדיינין יכתבו שמדבריהם
נודכה פלוני . או אפשר שאמרו כן לפי שלפעמים כותבים מעשה כ"ד
בלשון עדים שנטווו מפי הדיינים והוא הנקרא טון כ"ד :

ולמיא רהו

אז לדודי ליימיתו חתון כתיב לא תשלמיתו . משמע
שאז אפשר לעולם שיהי' החולק עליהם משלם
טעות . וכן משמע כתיב ממתי דאחריון כסודך ולימרו לי' חי לאו את
בהון לא סוה סליק בדיונא לומר שהם יטלימו . שני חלקי הממון והחלק
השלישי יהא תססיד בעל הממון ר"ל הבעל דין . ואין המחלוקת כאלו
האחריון אלא המשום לא תלך רביל וכדמפרש בגמרא . וא"ת והא"ף
אמרו דר' סן לקיס לית לי' משום לא תלך רביל והא' חתני' היא ולא
ליה לאופלוגי עליה . וז"ל שלא אחררו במשתינו אלא שלא נחוק הדיון
טובה לעמנו כפני בעל הדין שזה ודאי עיני רבילות אבל כיון שבתבון
את הדין לפי תומם אפשר שאין בזה משום לא תלך רביל דחששא דמיתו
כשקרא עדיפא ליה וכן אמרו בירושלמי : **אילימא** דעגל דינון
התם קיימי . ומקשו הבא היכי תיסק אדעתין למימר דבעלי דינין קיימי
התם דהא קמי' ומגיין שביטולא לא יחמר אפי' מוכח ומתירו מתיריין אבל
מה'עשה שחכירו רבו עלי וכו' ואי התם קיימי לא סידך רבילות כתי
ה"ב דהא חיובא קא חוו מלון מהפך בזכותא דכל חד מווייתו . וליגברא
דכתי קא פריך אילימא בעלי דינין כלומר שכנסו חתון . שפעת גמרא דין
לומר מי הוא חיוב ומי הוא זכאי התם קיימי דודאי בשעת קבלת עדות
העדים היו בעלי דינין סס דלון מקבלין עדות שלא ככתיב כ"ד ותנא
דמתני' דתנא מונויאן כל אדם לחוק סינו כל חתון שאין קיימן בקבלת
העדו' וכיון שכן במתני' לא הוכרח כלל שיגלו כ"ד כ"ד לחוק וא"כ היכי
תנא כתיב הכי ומכתיבין חתון ומיהויל אס שכנסו היינו פריקי דגמרא
התם קיימי . וב' ת"י התם קיימי ה' ידעי כ"ד מי מוכח מי מחייב .
אינה קושיא דלויכא למימר שפעתה סהו הכית דין נושאין וכותבין בדבר
היו הכ"ד בקין ויות' מהבית כענין שלא הו' שומעין מי מוכח ומי
מחייב . ובמה הכי מסקינן דלגולם כעלי דינין ור' נתניהו וכו' וז"ל
דמתני' לא חלכרו שהיו מונויאן הבעלי דינין כשעת משא ומתן קוסטא
דמילתא סהו . כן כ"ל :

אמר רבא

הסתברא מילתי' דר' יהודה כח' אומר
חדקיי שחורו וכו' וז"ת כיון דכשרדעי
דפלוגו עלי' דרבא ס' . שאף בזה אומר מנה שחור וזה אומר מנה לכן
עדומו קיימת משום דרשב"א היכי בליג עלי' רבא והיכי תלי לה דברדי
יהודה דהא ר"י כרשב"א ס' בדיאיתא כפר' חוקת הכתים (ד' י"ח ע"ג)
כעובדא דתרי אטייתא ותלת איייתא וכו' דכי אמר רבא מתסבר מילת'
ד'י' לסכר' דנפשא קאמר ולא תלי לה דברדי יהודה לא משמע הכי דא"כ
כנשרך לומר דרבא לית ליה דרשב"א ואין קי"ל כותיה כדאיתא התם
והיכא אפשר דרבא דהוה אומר' בתר' פלוני עלי' . וז"ל דכ"ע אית להו
דר' שמעון בן אלעזר כהאי דובא דוס ככלל תאמיס מנה ובהאי דובא
דתרי איייתא ותלת איייתא סהו כדברדי רשב"א תמס' כלומר שדבר
רשב"א עלתן אינן מוכרחין שיהיו כהן הכהם עדותן שפניהם מעידין על
הנה ויהי שאמר מילתי' מוסקי' הוה ולינו' מבחי' לתי שאומ' מנה' אובל זה אומ'
מנה שחור וזה אומר מנה לכן הוה הכהם ודאי' אלא שאינו בעיקר הדבר
שמה שחור ומנה לכן שוין קן בדמיהו' . והוא כענין בדיקת חי כסיף
הרגו חי בחרירין הרגו . ורבא ס' שלא הונו' דיני ממונות מדיון
בדיקות לגמרי אלא שלא החמירו בהן כל כך לבדוק בתם סהו חוק לשקור
העדו' כגון דרנקי שחורה סהו כענין כליי שחור' אבל מה סהו בעיקר
העדו' כגון מנה שחור ומנה לכן פוסל הוה דינוי ממונות . שאין דעתו
להטוים מדיון בדיקות לגמרי וא"כ פ' שאס' זה אומר מנה וזה אומר מילתי'
כשר הוה בעיקר העדות אין זה הכחשות עדות כמו שאמרנו שהרי הכל
שוין בעדות המנה וכשרדעי דמכשרי' אף במנה שחור ס' דינוי ממונות
כפוי ככלל בדיקות לגמרי לומר שבדיקות מאחר שאינו עיקר העדות
שאס' אמר חיבי יודע עדותו קיימת ואין הוזה תלוי בה' וא"כ פ' שאס' מן
התורה בדיני נפשות היכא שאין מכחישי' בה מ"מ אינה נובעת מדיון
ממונות אף במכחישי' משום דבדיקות קולא טפי מחקירות ואין דרך
העדו' בדיני ממונות לבקוק לא ברשא הממון שלא לפתח' גלגל' להתיר .
ומה שלמדו כשרדעי מרשב"א משום דל' דוס אומר תקע וזה אומר תאמתי'
הכחש עדות הוה אע"פ שיש בכלל תאמיס מנה לפי שאומר תאמיס אף
ע"פ שכלל דברוי מנה מ"מ אין תאמיס שלו במנה של האומר . שא"כ ה"ס
אלא מנה כלבד דומיא דמנה שחור ומנה לכן והוא מטעם בדיקות שאינו
פוסלת בדיני ממונות . מ"מ בחקירות אע"פ שיהיו העדים שוין בראש
הממון פסלין עדותן שאמר שהאמת העדות עליו בחקירות ואי אפשר
לומר שלא יהי' העדים מדקדקין בה' . וא"כ דאחריון כסודך אומר
כדיוטא דהתחומה וז' אומר כדיוטא העליונה כשירה וז"ל סן
מכחישי' עמון בחקירות התם ה"ט שעל ידי שהם מקומות קרובים הוה
הד קולא בדיני ממונות שאין העדים מדקדקין כל כך בדיני ממונות

בשנים שיהיו כ"ד . ואינו מחזור דכ"מ מ"ק ר' נחמן כתר הכי ואי כתיב
בה כי דינא לא נריך כתיב כתיב זה לא יבחנו מולת החששה כי מפני
הטעות הראשונה שכותבים שפניהם הם כ"ד כתבו כי דינא . אלא הפי'
הכונה שפעתה הראשון דחוישי' לב"ד טועין הוה דחוישי'ן שאמר
שפעתן כ"ד על עמון לענין הסודאה שתהיה ראויה לכתיבה כמו שאמר
להם שכתבו' שלא על חכם עשו בו לשיני' דכי דינא בעדים ובתר הכי
אמר רב נחמן דאי כתיב כי' כי דינא תו לא נריך כשכניל שפעתן על
עמון כ"ד לענין הסודאה לא קראו עמון כ"ד אס לא היו שלשה .
ובתר הכי ומשי' דולתא כ"ד חוק' הוה כלומר כשמואל דאמר דשניס
שדנו דיניהם דין בדיעבד אפילו כחד קאמר וכדמוכחא בס"ק ולפיכך
קרוין עמון כ"ד והסודאה בפניהם מתורת כ"ד אינו כלום אפילו נאמר
שאס' דנו דיניהם דין דהא תלמוד יחיד מומחה שיכול לדון וכדלמיכא
בפ"ד היינו שדינו דין לומר שמה שפסק בין בעלי דינין שהיא קיים
ואין יכולין לחזור בו דהא מתורר להם הדין עם מי כי תלוי בכתת
האדם ועפמיס שיהיה חכם מן השלטה אבל שיהיה לו כח בהודאה
כפניו כאלו הודאה כפני שלשה כ"ד וכן שיהיו לו כח לעשות קיום כ"ד
דכינו אשתתא דכי דינא ביחיד מומחה ודאי אין לנו וכו' אלו השנים
שסן כ"ד חוק' מלון הסודאה בפניהם מיקרא' הודאה כ"ד ומתי' דאמרי'
בתר הכי דכתיב כי' כי דינא דר' אשי ר"ל שהסס הוה נאמר על ב"ש
הכס וסל' . והדר מקא' דלמא רבין דכי ר"א כשמואל ס' ל' ויש לחוש
שהן טועין בכך לקרות עמון כ"ד בשנים ועדיין לא יבחנו מחשבת ע"פ
טועין ששכניל שקראו עמון כי דינא דרבנא אפי' שלא יטעו לשמוך על
עמון כהודאה וי כתיב סהו שלשה . ומתקן דלמיכ' כי' אמר לנו רבנא אשי
ואחרת' לרבנא אשי ומעתה אין חשש טעות בדבר שאין רב אשי טועה
חלילה : ורפי' שיטרו וז' לא למדנו מתוך משא ומתן וזה שאין
הלכה כשמואל בשנים שדנו דא"כ דייניהם דין ההודאה בפניהם אינה
הסודאה וכן דעת רבתי' כשמוספת' ז"ל וכן כתב ס"ד דוד ז"ל . אבל
שיטת רס"י ז"ל היא שקרא הטעות בזה הוא לפסוק כשמואל בשנים שדנו
דינא דיניהם דין ודעתו ז"ל שההודאה בפניהם הודאה ומתעב' כמו
בשאר דינין אפילו דשמואל וכמו שמתורס בפירושו : **בבית לא**
אמור כלום יש לפרש ולומר דמילתא פסיקתא קמי' בין שאמר סתם
בין שאמר כחומר כתיב לא חתו כלום וא"כ רעד אח' נחתן כליוסתין
והי' דיון שיהי' נחתן לענין מעשה שני אפשר שעדות זה של מעשר שני
דיון ממון יש בו שהמעשר שני ממון גבוה הוה והוה כח' להוילא הממון
מחוקתו ודבר שכתמון אינו פחות משנים וא"כ פי' שיש איסור בדבר וכן
דעת רבתי' תס' ז"ל . עוד יש לפרש דמשע' דמילתא דבבית לא חת
כלום לפי שראוין אותו מן הסתם שלא אמר כחומר אלא שלא להכביע את
עמון ה' אס' אמר כחומר תמס' נחתן כיון דאיכא נד' איסורו אבל בשעה
מן הסתם אין דרוין אותו שלא אמר הענין שלא להכביע כיון שכירו
ליטלן הליכך מן הסתם אחריון דכמוסר אמר לי' ונאמן :

בא בעל החלום

בבית לא חתו כלום . וז"ל איגטרך ס' א' חלום עדיף שהוא א' ומשום
בכונתא קמ"ל דא"כ דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין לאסור לו ממונו
ואע"פ שיש גבליס לדבר דקושטא קאמר כגון הבא שהודיעו היכן היו
המטות טמונין וא"כ לא תהנו החלומות לאסור . וכיון שכן משמע לי'
מהא דמי סנדר בחלום אין נריך התיר דדברי חלומות לא מעלין ולא
מורידין לאסור המותר וא"כ דנידוכו בחלום נריך התיר כדאיתא בפ'
קמא דנדרים דתרי היינו טעמא דאחריון דמן שמי' נדוכו אבל לנדר
דפוי איסורא דתרי חלומות לא מעלין ולא מורידין . אש' שיהרשב"א
ז"ל הגריך היתר למי סנדר בחלום כשם מקנת מן הגאונים ז"ל בתשובת
פאה וזה כתב בשם ז"ל דמכחישי' עשרה בני אדם דידעי' למיקרי וימירו
ולית נדרו וכשרטה כתי סנדר וכשנב כהקין ומיית' רואה מההיא
דאחריון החוטא לחבירו ומת מכחישי' עשרה בני אדם ומשפתח על קברו
ויחמר חטאתי לה' ולך ויענו כולם מחול לך ג' שפומס והואו' להתעב' על
עיהם עכ"ל הרשב"א ז"ל סס והר"ן ז"ל חולק עליו וכדאיתא בפרק קמא
דנדרים : **מרביריהם נודכה פלוני** . אין לטון זה מדוקדק הוה
ז"ל מדכריו נודכה פלוני שזה הלשון הראוי שיאמרו כ"ד . אלא אפשר

וביון

הדושי סנהדרין להר"ן ז"ל פרק זה בורר

וכיון שהלכתא בנכרדעי שאין בדיקה בדיני חמנות כלל ואפי' שיש
 בו הכחש עדות היו ס' ל' ר' אחי ור' אסי לחייב באחד אומר חביות
 של יין ואח' אומר חביות של שמן אפי' שהוא הכחש מפורסם שאינו
 לומה לתנה ותאמרים וגם הם חביות חלוקין מתחלתן ת"מ בראש המזון
 שיון הם שהמטיר על השמן מודה הוא בחיוב של יין לדמיו . ודחו להו
 דרשב"ג לא אחר ככה"ג שאין שיון בראש המזון שהיון והשמן שני
 דברים הן ואין הכל מתבקש בשביל הדמים אבל כשנודע לו דמי החביות
 קן מודים שעבשו כל החיוב הוא הדמים והף על פי שאין שיון בעיקר
 החיוב אם היה משתן או מיון מ"מ כעין בדקיות הוא זה הנכסיו החפץ
 המבוקש בהן אינו אלא הדמים : והיו יורע דכי אמרין במכחישין
 שמכרין עדותן דוקא כשבעל הבית טוען כשיעור שני העדים אבל
 כשטוען כשיעור העד האחד אין מנטרפין את עדותן שהרי ביטל הבעל
 דין את דברי האחד וזה כשטוען הבעל דין שהוא חייב לו מזה הרי הוא
 כמו שהודה שאין חייב לו יותר והודלת בעל דין עדיף יותר מתאה עדים
 ואפי' ג' דאמרין לקמן בשני עדים האכחישין זה את זה זה אומר מזה
 וזה אומר מחתים דים בכלל מחתים מנה דוקא בעדים הוא דאמרין
 הכי אבל בעל דין חוקק שהוא תובע כל מה שיש לו והרי הוא כמודה
 שאין עליו יותר והוא יכול לבטל העדות שהוא לזכותו מה שאין כן בעד
 האחר שאינו יכול לבטל העדות שהוא לזכותו של תובע . ורמי' לדבר
 מדאמרין כפרק ג' ושלחין מלוה אחר לא נפרעתי כלום ולזה אמר
 פרעתי מחבלי והעדים חשדו שפרשו כולו נשבע וגובה מחבלי ואי
 אמרין גבי בעל דין יש בכלל מחתים מנה למה הוא נשבע על התנה
 הרי יש לנו למנוח כל עדות העדים על המחל' מתוך שכן אומרים שפרשו
 כולו שהרי יש בכלל מחתים מנה אלא ראינו טעמא דכיון דלוה אחר
 פרעתי מחבלי הרי הוא כמי שהודה שלא פרע יותר . וכן נמי תבעו
 בעל דין שמתחילה ה' חייב לו מחתים אלא שגפרע ממנו מנה והביאו
 לו עדים זה אומר הלווה מנה וזה אומר מחתים אמרין כיון שגפרע ממנו
 מנה ע"פ הודאתו א"כ כבר נסתלק עדות העד האחד שאמר שהלווה
 היה מנה וזה שאמר מחתים אין סומכין על עדותו שהרי יחיד הוא .
 וכן נמי בעדים שאין מכחישין זה את זה אלא שכל אחד מעיד על מנה
 דמתנו כשאומר שהיה חייב לו מחתים וגפרע ממנו מנה אין לו כלום שהרי
 אין לו לחייב אותו אלא מנה מתוך עדות שני המחשים וע"פ הודאתו
 שגפרע מנה אומרים שגפרע מן הכל . זו היא שיטת הרמב"ן ז"ל שכח
 ה"ר דוד ז"ל משמו . והראב"ד ז"ל כתב בתשובה שהכחש עדים עתה
 והכחש התובע עם העדים כולן שזוין שכולן הם הוכחה כבדקיהו' שהוא
 דבר שאינו בקיום המתון ליכא הכחשה וכן כשה אומר מנה וזה אומר
 מחתים ככולן יש בכלל מחתים מנה ע"כ . ודלוי שאם הוכחה התובע
 והעדים כבדקיות כגון שגפרע מנה שחור והעדים אמרו מנה לבן שאינה
 הכחשה כשם שאינה הכחשה לענין העדים עתה לא חלקנו בהכחשת
 התובע והעדים אלא דין יש בכלל מחתים מנה מפני שהיא הכחשה
 שבקיום המתון אלא שהכחשו בעדים מטעם יש בכלל מחתים מנה אבל
 בהכחשת התובע אין לומר כן מפני שיכול לבטל העדות שהיה לזכותו
 כדכחישינה לעיל מה שאין כן בעד שאינו יכול לבטל דברי חברו והא
 דאמרין בזה אומר חביות של יין וזה אומר חביות של שמן דלויא הכחשה
 ה"כ הויה בין התובע והעדים או הכחשה והיינו טעמא דטענו חטים
 והודה לו בשעורים שהוא פטור ואפי' דאמרין כפרק חוקת הכתים בין
 חטי' לשערי לא דייק' חייבו היינו בזה אומר אכלה חטים וזה אומר אכלה
 שעורים שהכחשה היא כבדקיות לפי שאין הדבר תלוי בכך שהחזקה
 כמו כן היא חשובה אם אכלה חטים כמו אם אכלה שעורים אבל זה
 אומר חטים הוא חייב לו וזה אומר שעורים הוא חייב לו ודלוי הכחשה
 היא בקיום הדבר והא דאמרין בגמרא לא נריבא לדמי כלומר דכה"ג
 לא הויה הכחשה הכא גווי לגבי התובע לא הויה הכחשה וכדאמרין בפ'
 האהל (דף פ"ה) שאם טוענו דמי בעד גדול והודה לו בדמי בעד קטן
 אין זה בטוענו חטים והודה לו בשעורים . והראב"ד ז"ל כתב דכי
 אמרין לא נריבא לדמי דלא הויה הכחשה היינו דוקא כפקדון אבל
 במכירה הויה הכחשה של דבריו ז"ל הכחשת הדבר הנמכר הרי הוא
 כמכחישין בקיום הדבר עמו דהויה הכחשה . ואינו מחזור :

כלומר שמלא רחיה לאחר שלשם בסוף שלשים אימא לא נהדר עובדא
 קמ"ל דיעבד נמי מהדרין ליה . אבל כשיפא דאמרין שאין הלכה
 כר"ב אלא כחכמים אוכפא מרובין לן למיזר מהו דמיתא ה"מ דיעבד
 כלומר ה"מ היכא דתבע פרע תוה שחיבוהו כ"ד אבל היכא דעדיון לא
 שלם דהיינו לבתחילה חיימא הלכתא כדברי ר"ג קמ"ל דהלכתא כחכמים
 הוה מילתא ליכא למיזר כלל . דהיינו תיסקו דרעתיך דמתני' בדיעבד היא
 אדרבה שמתא דמילתא כל דינא דמתניתין לבתחילה משמע הילכך ליכא
 לשנויי הכי . ובגוון הוא . ולי נראה לתרץ דבשלמא ברושא תמוס דקמני
 ליטנא דסותר ואינו סותר ואפשר דמשמע מני' סמירת הדין אבל
 להחזיר התעוה אם פרשו לא ואפשר נמי לתמוע סמירת הדין ולהחזיר
 לתעוה ת"ה קאמר הלכה כר"ב ואין הלכה כחכמים אבל כשיפא דקמני
 ליטנא דאינו כלום משמע שאין ראייתו שום דלוי' ולא שנה פרע ולא שנה
 לא פרע : ולא פוקי ביהא דאמר רבה כב"ח אר"י כל מקום
 ששנה רשב"ג בתנתינו הלכה כמתא . רבותינו הגרפמים ז"ל סומכים
 על זה ושוסקין בכל מקום הלכה כרשב"ג בתנתינו . ורוכ הגאונים
 ז"ל אין סומכין על כלל זה וראייתם דרב נחמן פליג עלי' כפרק המקפ'י
 וכפרק התדיר . ומכלן וגל המתלוקות מתכותות בתולה אם היא
 דאורייתא או דרבנן כדאיתא כפרק שני דייני גזירות :

ההוא ינוקא

היה דערוכין דאין נוקקין לנכסי יתומים אלא כמ"ד יתמי דאכלי דלאו
 דידעו גיזלו בתר שבקייא . א"כ ליכא למיזר דיוקא לאו דוקא אלא
 משום דלא הוי ידע במילי דאבוב קרי ליה ינוקא כדאמרין בעלמא מתי
 קטן גדול משום דגדול במילי דאבוב לא ידע . אי נמי אפשר דהו
 חד מהנהו גווי דנוקקין לנכסי יתומים בככותא אשה ואיך כדאיתא
 התם בערבין : כיון דאיתחוק שטרף כבי דינא יו בעיה קלתא
 לא אמרין . פי' רש"י ז"ל דכיון שנתקיים השטר כפ"ד לא מרעין ליה
 לשטרף מנו דמי בעיה קלתא . והך פירכא דפרובין משלים משום
 דקס"ד דאפילו בנתקיים השטר מהימן משום דהא היתמי . ואין זה
 מחזור . דפי' דנתקיים מתי הוה לא נפרעון קלי ואמאי לא מהימנא
 כיון דמי בעיה קלתא . ועוד מתי קושיא מיהא דשלים דילמא התם נמי
 בשלא נתקיים השטר . לפיכך נראה לפרש דאיתחוק שטרף כבי דינא
 היינו שמתרה השטר כיד כ"ד שחטר שעבשו' אין השטר בידה שיכול
 לאבדה הינה נאמנת עליו שאין אדם נאמן בטענת מנו אלא כשהמנו
 קיים אבל לאחר שאבדה עליו כפ"ד אול ליה מנו וכן הוא בכל אדם הנאמן
 במנו אינו נאמן אלא מתחילה לא לאחר הודאה ורבה דפליג עלי' דר' נחמן
 ס"ל כשלים שאין הנאמנות נשטת התנו בגבד כמו בשאר טענות אלא
 ע"י שהיטמו השטר בידו שהיה שליט עליו לפרשו רוחין אותו כאלו
 האמיניהו עליהם וקבלו דעתם והוא נאמן עליהם לטעון עד שחזרו
 להם את השט' שהטוילו משליטתו אבל כשהטוילו אותו ככ"ד אפי' פי
 שמסרו להם עדיין בשליטתו הוא עומד ונאמן עליו וכן איתא אומר בכל
 שאר שליטות שעל הכח הראשון שהיה בידו הוא הנאמנות . והשתא
 איתא הויה קושיא דמתפון שפיר דקאמר דמתפון הינוא מתת יד שליט
 נאמן ומשמע אף כשמתוסר ליד כ"ד שאלו בעד השטר בידו ומשום
 מנו דמי כשי קליה אין זה מתין שליט אלא מתין מנו וכל אדם נאמן אף
 על פי שאינו שליט :

וכיון שהלכתא בנכרדעי שאין בדיקה בדיני חמנות כלל ואפי' שיש
 בו הכחש עדות היו ס' ל' ר' אחי ור' אסי לחייב באחד אומר חביות
 של יין ואח' אומר חביות של שמן אפי' שהוא הכחש מפורסם שאינו
 לומה לתנה ותאמרים וגם הם חביות חלוקין מתחלתן ת"מ בראש המזון
 שיון הם שהמטיר על השמן מודה הוא בחיוב של יין לדמיו . ודחו להו
 דרשב"ג לא אחר ככה"ג שאין שיון בראש המזון שהיון והשמן שני
 דברים הן ואין הכל מתבקש בשביל הדמים אבל כשנודע לו דמי החביות
 קן מודים שעבשו כל החיוב הוא הדמים והף על פי שאין שיון בעיקר
 החיוב אם היה משתן או מיון מ"מ כעין בדקיות הוא זה הנכסיו החפץ
 המבוקש בהן אינו אלא הדמים : והיו יורע דכי אמרין במכחישין
 שמכרין עדותן דוקא כשבעל הבית טוען כשיעור שני העדים אבל
 כשטוען כשיעור העד האחד אין מנטרפין את עדותן שהרי ביטל הבעל
 דין את דברי האחד וזה כשטוען הבעל דין שהוא חייב לו מזה הרי הוא
 כמו שהודה שאין חייב לו יותר והודלת בעל דין עדיף יותר מתאה עדים
 ואפי' ג' דאמרין לקמן בשני עדים האכחישין זה את זה זה אומר מזה
 וזה אומר מחתים דים בכלל מחתים מנה דוקא בעדים הוא דאמרין
 הכי אבל בעל דין חוקק שהוא תובע כל מה שיש לו והרי הוא כמודה
 שאין עליו יותר והוא יכול לבטל העדות שהוא לזכותו מה שאין כן בעד
 האחר שאינו יכול לבטל העדות שהוא לזכותו של תובע . ורמי' לדבר
 מדאמרין כפרק ג' ושלחין מלוה אחר לא נפרעתי כלום ולזה אמר
 פרעתי מחבלי והעדים חשדו שפרשו כולו נשבע וגובה מחבלי ואי
 אמרין גבי בעל דין יש בכלל מחתים מנה למה הוא נשבע על התנה
 הרי יש לנו למנוח כל עדות העדים על המחל' מתוך שכן אומרים שפרשו
 כולו שהרי יש בכלל מחתים מנה אלא ראינו טעמא דכיון דלוה אחר
 פרעתי מחבלי הרי הוא כמי שהודה שלא פרע יותר . וכן נמי תבעו
 בעל דין שמתחילה ה' חייב לו מחתים אלא שגפרע ממנו מנה והביאו
 לו עדים זה אומר הלווה מנה וזה אומר מחתים אמרין כיון שגפרע ממנו
 מנה ע"פ הודאתו א"כ כבר נסתלק עדות העד האחד שאמר שהלווה
 היה מנה וזה שאמר מחתים אין סומכין על עדותו שהרי יחיד הוא .
 וכן נמי בעדים שאין מכחישין זה את זה אלא שכל אחד מעיד על מנה
 דמתנו כשאומר שהיה חייב לו מחתים וגפרע ממנו מנה אין לו כלום שהרי
 אין לו לחייב אותו אלא מנה מתוך עדות שני המחשים וע"פ הודאתו
 שגפרע מנה אומרים שגפרע מן הכל . זו היא שיטת הרמב"ן ז"ל שכח
 ה"ר דוד ז"ל משמו . והראב"ד ז"ל כתב בתשובה שהכחש עדים עתה
 והכחש התובע עם העדים כולן שזוין שכולן הם הוכחה כבדקיהו' שהוא
 דבר שאינו בקיום המתון ליכא הכחשה וכן כשה אומר מנה וזה אומר
 מחתים ככולן יש בכלל מחתים מנה ע"כ . ודלוי שאם הוכחה התובע
 והעדים כבדקיות כגון שגפרע מנה שחור והעדים אמרו מנה לבן שאינה
 הכחשה כשם שאינה הכחשה לענין העדים עתה לא חלקנו בהכחשת
 התובע והעדים אלא דין יש בכלל מחתים מנה מפני שהיא הכחשה
 שבקיום המתון אלא שהכחשו בעדים מטעם יש בכלל מחתים מנה אבל
 בהכחשת התובע אין לומר כן מפני שיכול לבטל העדות שהיה לזכותו
 כדכחישינה לעיל מה שאין כן בעד שאינו יכול לבטל דברי חברו והא
 דאמרין בזה אומר חביות של יין וזה אומר חביות של שמן דלויא הכחשה
 ה"כ הויה בין התובע והעדים או הכחשה והיינו טעמא דטענו חטים
 והודה לו בשעורים שהוא פטור ואפי' דאמרין כפרק חוקת הכתים בין
 חטי' לשערי לא דייק' חייבו היינו בזה אומר אכלה חטים וזה אומר אכלה
 שעורים שהכחשה היא כבדקיות לפי שאין הדבר תלוי בכך שהחזקה
 כמו כן היא חשובה אם אכלה חטים כמו אם אכלה שעורים אבל זה
 אומר חטים הוא חייב לו וזה אומר שעורים הוא חייב לו ודלוי הכחשה
 היא בקיום הדבר והא דאמרין בגמרא לא נריבא לדמי כלומר דכה"ג
 לא הויה הכחשה הכא גווי לגבי התובע לא הויה הכחשה וכדאמרין בפ'
 האהל (דף פ"ה) שאם טוענו דמי בעד גדול והודה לו בדמי בעד קטן
 אין זה בטוענו חטים והודה לו בשעורים . והראב"ד ז"ל כתב דכי
 אמרין לא נריבא לדמי דלא הויה הכחשה היינו דוקא כפקדון אבל
 במכירה הויה הכחשה של דבריו ז"ל הכחשת הדבר הנמכר הרי הוא
 כמכחישין בקיום הדבר עמו דהויה הכחשה . ואינו מחזור :

דף לא ע"א הא קמשימעין

רש"י ז"ל ואמאי לא אמרין הכא כדאמרין לעיל ה"מ לבתחילה אבל
 דיעבד שפיר דמי . ותירץ דהכא דפסקין כדברי חכמים ליכא למית'
 דאחא לאשתויען דלפילו דיעבד דודאי פשיטא הוא דבי פסקין הלכה
 כדברי חכמים דברי היחיד בטוילין הן לגמרי בין לבתחילה בין דיעבד .
 והר"ן הווי ז"ל תירץ דבשלמא ברישא דמתניתין דאמרין הלכה כרבן
 גמליאל דכל זמן שמביא דמי סותר את הדין שחיבוהו כ"ד עליו לפרוע
 איכא למיזר כהא ה"מ לבתחילה כלומר שאם מנה הכחשה רמי' ועדיין
 לא שלם המזון הניחוי ליה דראייתו לפרוע לבתחילה המשלם אבל בדיעבד
 חפ"ה

ע"ב ואם אמר כתבו ותנו מחיזה טעם דנתנו
 כותבין ונותנין לו . כתב
 ה"ר דוד ז"ל וכן כתב הרמב"ן והראב"ד ז"ל בפ' אחיהו נשך דמתברא
 דוקא לזה שאיש שהיה רגילה ללכת לבית הוועד וכפו אותו ודכוהו בעירו
 הוא דאמרין דמי אחר כתבו לו מחיזה טעם דנתנו כותבין ונותנין לו
 כדי שיפאל בתקום הוועד אם נדעו כדון אם לאו הא לריבא אריבא
 דלא טען מעיקרא כלל לבית הוועד אין כותבין ונותנין לו ומיחו משמט
 ודלוי שאם אחר בתחילת הדין לא חקבל דינכס' אם לא מתכוונו לי מחתים
 טעם דנתנו כותבין ונותנין אפילו לא טען דלבי נחית מעיקרא .
 וכתבו בשם הראב"ד ז"ל ובשם הגאונים ז"ל דכי מני אחר בתחילת הדין
 כתבו לו מחיזה טעם דנתנו היינו דוקא היכא דאיכא בל כד הוועד קבוע
 לכל אבל בזמן הזה דליבא בית הוועד אין יכול לגלול כל כך בהם ולומר
 כתבו לי לפי שיחדם שיטענו . ויש חולקין דמזון היה יש עיריות
 תלמודי חכמים יותר מן האחרות ואפשר שהם יודעים פירושי הגאונים
 וראיות אחרות שלא ידעו חלו ולפיכך כותבין לו הטעם אם לא מעיקרא .
 עוד כתב דבכתובין לו מחיזה טעם דטעו לא שכתבו לו הראות שיש
 להם בדיון זה אלא שכתבו הטענות של בעלי דינן ואם כניית הוועד
 יאמרו הדין כפי שקול דעתם וראיותיהם דהם ודלוי אינן נריבין לידע
 החיות שדנו בהן או הדיינין : ואם הוצרך הדבר לשאול כותבין
 ונותנין . פי' ואפי' שאלו כ"ד שבער אינן בקיאיין לגמרי בדיון עד
 שיש להם ספק בדבר והיה ראוי שכתבי' מני' טעמן לעלות לבית הוועד
 חפ"ה

חדושי סנהדרין להר"ן ז"ל פרק זה בורר

טו

אם כ"ה כופין אותו ודן בעירו והכ"ד ישלחו לבית הועד שיבארו להם את פטיון והם סנהדרין גדולה היושבת בלשכת הגזית סוף סוף הוראה שעל פיהם יהי כל ריב וכל נגע . וכבר כתבתי בתחלת הפרק כל הסברות אי דוקא בית הועד או כל כ"ד גדול מהם ודעת הרמב"ן ז"ל ודעת הר"ר דוד ז"ל : **אבל** אם אמר מלה עבד לזה לאיש מלוה כלומר וכופה

אם כ"ה כופין אותו ודן בעירו והכ"ד ישלחו לבית הועד שיבארו להם את פטיון והם סנהדרין גדולה היושבת בלשכת הגזית סוף סוף הוראה שעל פיהם יהי כל ריב וכל נגע . וכבר כתבתי בתחלת הפרק כל הסברות אי דוקא בית הועד או כל כ"ד גדול מהם ודעת הרמב"ן ז"ל ודעת הר"ר דוד ז"ל : **אבל** אם אמר מלה עבד לזה לאיש מלוה כלומר וכופה

סליק פרק זה בורר

פרק אחד דיני ממונות

דף לב ע"א דיני ממונות . דיני ממונות משין ע"פ א"ח בין לזכות בין לחובה . וכתב רש"י ז"ל דדרשין לא תטה משפט אבינוך אבל איהי מטה משפט שור הנסקל לחובה ע"פ אחד וכ"פ דיני ממונות . ומתני לי כיון דלפינן מקראי . דיני ממונות בשלשה דתלתא אלהים כתיבי בפרשה א"כ לא משכחת הטיה ע"פ שנים בין לזכות בין לחובה דאם כולן לחיוב או לזכות אין כאן הטיה כלל ואם שנים מחייבין או מזכין אין כאן הטיה דינא על פי אחד וא"כ למאי אנטרבינן קרא דלא תטה משפט אבינוך . וניחא לי דתתא לאשתמינן . דדיינין דוי ממונות בכ"ג כמנחא שם רב מפני שכול לבוא לדין נפשות וכדאיתא (ל"ג דף ס) דכ"י ה"ג ככתי הטיה לחובה על פי שנים קמ"ל לא תטה משפט אבינוך אבל איהי מטה שור הנסקל וכ"פ דיני ממונות כמנחא שם רב . כן כ"ל . שנאמר משפט א"י יהי לכם ומה בין דיני ממונות לדיני נפשות . איכא למידק כיון דמתיב משפט א"י וניטיה ולפינן דרישה וחקירה לדיני ממונות נילף גמי מהתם וניחא דככל מילי דנטיה כדתי נפשות ליהו כתי כדתי ממונות ואין מנין עשרה דברים דאיכא בינייהו במתניתי . בשלמא שלשה ועשרים כדתי נפשות ושלא כדתי ממונות מקרא ילפינן בממונות כתיב תלתא אלהים וכנפשות וכנפשות העדה והטילו העדה עדה שופט ועדה מלכת כדאיתא בריש מבילתן . ודיני ממונות כתי גומרין בלילה נפקא לן מושפטו את העם בכל עת ונפשות נפקא לן מוהקטנוס לה' בגד השמש . ובשלמא כתי כדתי ממונות דהכל מלמדן זכות וזכות והכל פותחין בין לזכות בין לחובה דמה הוא חובתו של זה הוא וזכותו של זה וא"כ בכל כד שהתחיל איכא זכות אחד וניטיהו ונפ"פ שוכותו של נכבש וחד חסוב לפי שהוא מחזיק והמוניא ממנו עליו הראי' ות"כ לא עדין כולי האי . שלא יוכלו ללמוד זכות וחובה לחיוב שרינו . אבל בדיונא דמתחילין מן הגדול הריש ראו ג"כ שנלמדו דיני ממונות מדיני נפשות אדע"ג דקרא דלא תטעה על ריב גבי דיני נפשות כתיב הו אובח קרא אחריתא דמשפט א"י לכם . ויש למרן ולומר דקרא דמשפט א"י לכם לא אתא אלא בעיקר הדין שהוא קבלת העדות וכיונא בו היינו דרישה וחקירה אבל הנהגת הדיינין כדתי נפשות אינה שיה לדיני ממונות שיותר ראוי שנאמר כדתי נפשות מדבוי ממונות והיינו טעמא דכדתי נפשות אין מתחילין מן הגדול כדי שלא יסתמו דברי הקטנים מפני הגדולים אבל בשאר דיני ממונות וטומאות וטהרו' לא החמירו :

גמרא שטר . שומנו כחוב בחד כניסין וכ' חיישין שחא אחרתא וכנסתו . פ"י רש"י ז"ל שקודם לכן ראו המלוה במקום הכתוב בשטר והוטל עליהם לכחוב השטר ואחרתא מלכתוב עד אחד כניסין וכנסתו במקום שאחרו המזימין שהיו עמהם ולא כתבו שם המקום שנכתב שם אלא שם המקום שראו את המלוה שם . ואע"ג דאמרינן בניטון כתיבתי בהיבי כתיבי בהיבי והיה דימוסרן לפי מילי בשלי מיהו אי בתבי סילי לא מפסלי בהכי והיה ענה טובה קמ"ל שלא יבחומו לדין הומה דליעודו להו והלא במקן פלוני עמנו הייתם . ואין עודך לכך כלל דלעולם איכא לאוקמה שנעשית ההלוואה בחד בחדר בהיבי וכתבו השטר הנוכר בהיבי במומו ויש ואחרתא וכתבו שנעשה בחדר בניסין שלאחריו וכתיבתי גונא בחדר ולא שייכו בהיבי דהיינו ושליו דניטון דלפולס איתא דהיה דתם הו"א לעיכובא דבעינן דלכתבו מקום הכתיבה ממש אף על גב דאמרינן לכו מילי במקום אחר והכי אמרינן התם בניטון היה במזרח התלמה וכתב במערב במערב וכתב במזרח פסול . ומייתיב התם הו"א דהיינו ושליו . ולמא דלעיכובא איתמר איהיבא דהיינו ושליו . אלא אם כן נתרן דהיה דוקא לניטון איסבל אבל לשאר שטרות לא מופסל . אבל מכל מקום אן אשכחינן מאוחר שהכל כעשה במקום אחר וכדאמרינן בגט פשוט (דף ק"ה) שטר שומנו כחוב בשבת או בעשרה נשתי מאוחר הוא ופטר כלומר שנכתב השטר קודם השבת וכתבו בו זמן מיום השבת :

והמאורחין כשרים . אוקמו רש"י ז"ל כפי כתי עדים וכמו שכתוב שנאו עדים וכ' וקשיא לי למא ליה לאוקמה בכדי לוקמה כגון שהעדים ענמן מעידין שאחרו השטר וכתבוהו אחר הפלוסה וכיון דמאוחר הוא אי אפשר להזימו וחי סלקא דעתך בעינן דרישה וחקירה הוי עדות שאתה יכול להזימו ואינה כלום . וניחא לי דאי אוקמה בכדי הו"א ברייתא עדיפה מתניתינן דבריתא איכא הומה אבל מתניתינן ליכא הומה כלל אלא שהעדים ענמן אומרים שאחרתא מ"ה נקטה רש"י ז"ל כפי כתי עדים דהו ממש כגונא דבריתא שהעדים הראשונים היו עתם **א"א מעתה** . טעו לא ישלמו . פ"י רש"י ז"ל דדילמא נקתת להו לדרוש ולחקור הו"א רוחא מילתא ולא הו"א טעו . ואינו מחזור כדיון דטעונו דטעו דיני לא הו"א מענין הדרישות והחקירות מה לי אם חקרו ודרשו אם לא חקרו ודרשו ככל ענין ישלמה להדיח שידוע משפט נדק וכיון שטעו כדיון הוא דלישלמו . ועוד דלכאורה משמע דפירכא דגמרא קיימא אחאי דקאמר שלא תנעול דלת כפי לווין ולפיר' רש"י ז"ל לא שייכא בההיא . לפיכך נראה דכתי פירושא כיון דחיישת לנעולת דלת ניחא דטעו בית דין לא ישלמו שאם אתה אומר ישלמו הכל יהא חושבין ענמן מן הדין ונמלא זה מפסיד ואתה נועל דלת כפי לווין . ומשני כל שכן שאתה נועל דלת כפי לווין . שלא ירנו המלוין להלוות ויאחרו למה גלוה שאם ישנו הדיינין כפסי' לפיכך טוב לנו שנאמר שאם טעו כ"ד ישלמו :

ע"ב רבא אמר . מתניתינן דהבא כדתי קנסות ואידין כהדאיות והלואות . פירש רבא ודאי לא פליג אדרבי חנינא אדרבה מהיהא דרבי חנינא סבירא ליה לרבא בריש מבילתן דיני ממונות בשלשה הדינות דכי יוכי דלא כתי דרישה וחקירה הכא כתי לא בעינן מומחין . וכיון שכן לא הוי מני רבא לאוקמה למתניתינן אריגא דאורייתא דמתניתינן דפרק קמא דמתבילתן תנא תקנתא דרבנן דהיינו שלשה הדינות וכיון דאורחא דמתניתינן דמבילתן למיתבי תקנתא כדכתיבנא אחמי לא תנא הכא כתי תקנתא מ"ה אינרדיך רבא לאוקמה למתניתינן כדתי קנסות דהכחה לא תקין רבי חנינא מירי . כן נראה לי :

ברורא . והלואות . מדקאמר רבא הך ליגנא משמע לכאורה דבהדאיות והלואות כלומר הוא דלא פשינן דרישה וחקירה אבל בגלות וחבלות משמע דבעינן דרישה וחקירה ולא ערבינהו כדרי הודאות והלואות . והא קשיא טובא שאם אתה מלריך לגלות דרישה וחקירה אתה פותח דלת כפי הגדולים והחומסים שיגלו ואפילו יהיו שם עדים פי רחוק הוא שיכונו עדותם כדרישות וחקירות ואם כן ראוים הם גלות וחבלות לתקנה שלא ינטרבו דרישה וחקירה . ויש לומר דכדתי קנסות לא תקנו רבנן מידי ובעינן שלשה מומחין וזה"ש דכתי דרישה וחקירה . הילכך בחבלות דהו מידי דלא כתיב בעינן מומחין ובעינן דרישה וחקירה וה"ה בגלות שעל ידי חבלות דלא שכיחי אבל בגלות ממש כהא ודאי לא כתי דרישה וחקירה כדי שלא נפתח דלת כפי הגדולים והחומסים . וכיון דרבא לא היה מני למיכללגלות גלות וחבלות כחדא משום הכי שנקיינו לגלותי' אכל קנסות דמילתא דגלות דשכיחי לא כתי דרישה וחקירה וכדכתיבא בפרק קמא בס"ד :

ולענין דיני קידושין וכתובה ודאי בכלל הודאות והלואות נינהו וכדאיתא כהדא בפימות כיון דאיכא כתיבה למסקל כדתי ממונות דמיא הילכך לא כתי דרישה וחקירה . והר"ב ז"ל :

כאן ברין מרומה . כאן ברין מרומה . פירש רב פפא לא פליג אדרבא כלל אלא דלא כתי לאוקמה למתניתינן כדתי קנסות אלא כהדאיות והלואות ומתניתינן דבעינן דרישה וחקירה כהדאיות והלואות היינו דוקא כהדיון מרומה ורבי חנינא מירי ברין שאינו מרומה . ועי' פ"י